
EVALUERING AV SVALBARDS MILJØVERN FOND

OPPDRA GSGIVER: SVALBARDS MILJØVERN FOND

DATO: 26. oktober 2018

DOKUMENTKODE: A15200058-TVF-RAP-001

Multiconsult

Denne rapporten er utarbeidet av Multiconsult i egen regi eller på oppdrag fra kunde. Kundens rettigheter til rapporten er regulert i oppdragsavtalen. Hvis kunden i samsvar med oppdragsavtalen gir tredjepart tilgang til rapporten, har ikke tredjepart andre eller større rettigheter enn det han kan utlede fra kunden. Multiconsult har intet ansvar dersom rapporten eller deler av denne brukes til andre formål, på annen måte eller av andre enn det Multiconsult skriftlig har avtalt eller samtykket til. Deler av rapportens innhold er i tillegg beskyttet av opphavsrett. Kopiering, distribusjon, endring, bearbeidelse eller annen bruk av rapporten kan ikke skje uten avtale med Multiconsult eller eventuell annen opphavsrettshaver.

RAPPORT

OPPDAG	Evaluering av Svalbards miljøvernfond	DOKUMENTKODE	A15200058-TVF-RAP-001
TILGJENGELIGHET	Åpen	ANSVARLIG ENHET	Multiconsult ASA
OPPDRAAGSIVER	Svalbards miljøvernfond	OPPDRAAGSLEDER	Erik Whist
KONTAKTPERSON	Heidi Eriksen	UTARBEIDET AV	Erik Whist Frans-Arne Hedlund Stylegar Johannes Abildsnes Magnus Jul Røsjø Gro Dyrnes

Sammendrag

I de 11 årene siden Svalbards miljøvernfond ble etablert i desember 2006 og ut 2017 hadde *Miljøavgiften for tilreisende til Svalbard* generert til sammen 127 947 400 NOK til fondet. Fondet hadde i denne perioden mottatt totalt 1 211 søknader om tilskudd til konkrete prosjekter og bevilget tilskudd til i alt 572 prosjekter.

Svalbardmiljølovens § 98 angir fire temaer som midlene kan brukes til. For perioden 2009 – 2017 var det en konsentrasjon til «*Informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak*» som fikk 37,8 % av midlene til 47,4 % av samtlige prosjekter. Deretter fulgte «*Undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet*», som fikk 32,8 % av midlene til 25,5 % av prosjektene. Det var altså en klar konsentrasjon til disse to temaene, som til sammen fikk 70,6 % av midlene til 73,1 % av prosjektene. 19,2 % av midlene gikk til «*Skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner*» og 5,2 % av midlene til «*Gjenoppretting av miljøtilstanden*».

Prosjektenes størrelse gjennom perioden har variert fra 5.000 til 2.500.000 kroner.

Gjennomsnittsstørrelsen på prosjektene har økt fra 113 333 kroner i 2007 til 305 415 i 2017.

Gjennom perioden har det i alt vært 145 ulike tilskuddsmottakere. Av disse er den største gruppen «privat næringsliv», som utgjør 41 % av tilskuddsmottakerne og har med sine 194 prosjekter mottatt 37,5 % av tilskuddsmidlene. «*Forskning og undervisning*», som utgjør 18,1 % av mottakerne, har mottatt den største andel av tilskuddsmidlene med 39,7 % for sine 203 prosjekter. «*Private tiltak – enkeltpersoner*» utgjør 20,8 % av mottakerne og har med sine 46 prosjekter mottatt 3,2 % av tilskuddsmidlene. «*Frivillige foreninger*» utgjør 11,8 % av tilskuddsmottakerne og har med sine 48 prosjekter mottatt 6,3 % av tilskuddsmidlene. Longyearbyen lokalstyre, med underliggende virksomheter, har med sine 49 prosjekter mottatt 6,9 % av tilskuddsmidlene.

De aller fleste mottakerne har mottatt støtte til ett prosjekt (54 %) eller to prosjekter (18 %). Samtidig er det en mindre gruppe mottakere som har mottatt støtte til et stort antall prosjekter. Det er 11 mottaker som har mottatt støtte til mellom 13 og 49 prosjekter. Disse 11 tilskuddsmottakere har mottatt støtte til 51,4 % av samtlige prosjekter, hvilket utgjør 61,4 % av totalt utbetalt støtte.

I spørreundersøkelse til 287 søkere til fondet etter 2014 fikk vi 99 svar på mulige virkninger av fondet:

- 86,1 % av respondentene gav de to høyeste verdiene (4 og 5) for at mottatt støtte hadde bidratt til å styrke kunnskap for eget virksomhetsområde og tilvarende for andre aktører
- 51,5 % av respondentene gav de to høyeste verdiene (4 og 5) for at mottatt støtte hadde bidratt til å tette kunnskapshull av betydningen for forvaltningen av naturmiljøet og kulturminner på Svalbard. Dette er også bekreftet av de tre institusjonene som utgjør miljøforvaltningen på Svalbard: Sysselmannen, Miljødirektoratet og Riksantikvaren.
- 60,6 % av respondentene gav de to høyeste verdiene (4 og 5) til at naturmiljøet og kulturminnene på Svalbard blir bedre ivaretatt enn om fondet ikke hadde eksistert
- 62,6 % av respondentene gav de to høyeste verdiene (4 og 5) om at fondet oppfyller formålet om å beskytte naturmiljøet og kulturminner på Svalbard

Svalbards miljøvernfond har hatt betydelige virkninger for forvaltningen av naturmiljø og kulturminner på Svalbard innenfor de temaer som er nevnt i Svalbardmiljølovens § 98, og særlig hva gjelder å fremskaffe kunnskap.

Fondet har særlig bidratt til å styrke kunnskapsnivået hos tilskuddsmottakere og for miljøforvaltningen på Svalbard. De mest konkrete virkningene har vært innen kulturminnevern, men det har også vært gjennomført en rekke konkrete lokale tiltak av betydning for miljøet.

Bredden i typen tiltak og av tilskuddsmottakere innebærer at et stort antall personer på Svalbard og andre steder har fått et forsterket forhold og engasjement til Svalbard og miljø- og kulturminneutfordringene der.

Men fondet har i begrenset grad bidratt til å oppfylle de to overordnede formål i svalbardmiljøloven og fondets egne vedtekter:

- *Opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.*
- *Bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping*

I denne rapporten gis det anbefalinger knyttet til fondets virksomhet og forslag til vurderinger av betydning for fondets videre virksomhet.

1. Det anbefales at fondet utarbeider en samlet fremstilling av fondets formål basert på formuleringer i svalbardmiljølovens § 1 og § 98, forskrift om miljøavgift for reisende til Svalbard, vedtekter for Svalbardsmiljøvernfond og forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond. I et slikt dokument bør også inngå en sammenfatning av styrets mandat og uavhengighet til andre, særlig sysselmannen. Videre bør et slikt dokument gi en samlet fremstilling av tildelingskriterier og fondets beslutningsprosess.
2. Det anbefales at fondet finner frem til en form for sluttrapportering for enkeltprosjekter som bedre gjør det mulig å identifisere det enkelte prosjekts resultater ved dets avslutning, og som gjør det mulig med en samlet årsrapportering om hva fondet faktisk har oppnådd, og da i forhold til fondets overordnede formål.
3. Det anbefales at fondet vurderer om det er ønskelig med differensierte rapporteringskrav etter prosjektenes størrelse og type.
4. Det anbefales at fondet i brev til søkere som ikke får tilslag på søknad gir en klar begrunnelse slik at søker forstår hvorfor søknad ikke har nådd frem.
5. Det anbefales at man i lys av fondets videre utvikling blant annet vurderer følgende:
 - a) Bør fondet ha ulike tildelingskriterier, beslutningsprosesser og rapporteringskrav for små og enkle prosjekter under en viss terskel versus større og mer kompliserte prosjekter?
 - b) Bør fondet differensiere mellom kortsiktige prosjekter med gjennomføringstid under ett år og prosjekter med lengre gjennomføringstid, for eksempel to eller tre år?

6. Det anbefales at fondet velger en av de to formuleringene for målgruppe, eventuelt endrer, slik at man har en entydig definisjon av målgruppen. Men det anbefales ikke å endre den vide definisjonen av fondets målgruppe. Men fondet bør vurdere om man i utlysningen skal oppmuntre enkelte typer tilskuddsmottakere, som man særlig ønsker søknader fra, uten derved å demotivere andre for å komme med søknader.
7. Det anbefales at fondet bør være mer aktiv med å spre informasjon om sin virksomhet gjennom egne publikasjoner og artikler. I den forbindelse blir det viktig å forbedre rapporteringen på enkeltprosjekter og for fondet under ett.
8. Det anbefales at fondet gjør mer for å synliggjøre seg og nå ut til nye målgrupper ved å delta på forskjellige evenementer hvor situasjonen for miljø og kulturminner på Svalbard er tema.
9. Det anbefales at dersom fondet ønsker å tydeliggjøre og målrette sin virksomhet mot sine to overordnede målsetninger, må definisjonen av begrepene i de to målformuleringer klargjøres, samt at man forklarer hvordan fondet i sin virksomhet og tildeling av tilskudd søker å bidra til oppnåelsen av disse formålene.
10. Det anbefales at fondet vurderer behov og mulighet for å utarbeide et overordnet strategidokument for fondet og dets virksomhet og i den forbindelse vurderer følgende spørsmål:
 - a) Bør fondet være mer proaktiv i å initiere og stimulere til gode prosjekter enn kun å gjøre dette hovedsakelig i de halvårlige utlysningene og uten noen nærmere prioritering?
 - b) Bør fondet være mer opptatt av meisle ut de viktigste miljøutfordringer og målrette sin virksomhet mot noen færre temaer og ikke operere like bredt?
 - c) Bør fondet presisere sin virksomhet for et færre antall temaer som for eksempel i) naturmiljø, ii) kulturminner, og iii) lokale miljøtiltak?
 - d) Bør fondet være tydeligere på hva slags type kunnskap man søker å initiere og hva slags type konkrete tiltak man ønsker å støtte?

Foto: Rock formation near ocean. Svalbard. Hentet fra www.unsplash.com.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning	8
1.1	Mål for evalueringen.....	8
1.2	Rapportens struktur.....	8
1.3	Metode og gjennomføringen av evalueringen	8
2	Fondets formål og forvaltning	10
2.1	Det formelle styringsgrunnlaget for fondets virksomhet.....	10
2.1.1	Lover, forskrift og vedtekt.....	10
2.1.2	Årlige tildelingsbrev og instruksjoner.....	11
2.2	Fondets inntekter og utgifter.....	12
2.3	Fondets organisering	13
2.4	Fondets forvaltning.....	13
2.4.1	Målgruppe – søkere	13
2.4.2	Tiltak som kan motta støtte.....	14
2.4.3	Kunngjøring.....	14
2.4.4	Krav til søknaden.....	15
2.4.5	Beslutningsprosess.....	16
2.4.6	Rapportering, regnskap og kontroll	19
2.4.7	Fondets informasjonsbase for prosjektene	20
2.4.8	Andre aktører – miljøforvaltningen på Svalbard.....	20
2.5	Tilskuddsmottakeres synspunkter på tilskuddsordningen, tildelingskriterier og beslutninger.....	21
2.5.1	Kjennskap til tilskuddsordningen, tildelingskriteriene og avslag på søknader	21
2.5.2	Etterlevelse av mottatt støtte	22
2.6	Vurderinger og anbefalinger	23
3	Fondets virksomhet og tilskudd til prosjekter	25
4	Prioriteringer og tilskuddsmottakere	29
4.1	Fondets prioriteringer.....	29
4.1.1	Prioriteringer i tildelingsbrev og utlysninger.....	29
4.1.2	Årlige tildelinger.....	31
4.1.3	Ulike aktørers opplevelse og syn på fondets prioriteringer	33
4.1.3.1	Synspunkter på prioriteringene	33
4.1.3.2	Synspunkter på fondets prioriteringer fremover	35
4.1.4	Vurderinger	35
4.2	Tilskuddsmottakere og fondets målgruppe	36
4.2.1	Tildelinger og tilskuddsmottakere	36
4.2.2	Definisjon av målgruppen og fondets tilskuddsmottakere	38
4.2.3	Vurderinger og anbefalinger	39
5	Effekter og måloppnåelse	41
5.1	Virkninger av fondets virksomhet.....	41
5.1.1	Virkninger av prosjektene	41
5.1.2	Virkninger for kunnskap.....	42
5.1.3	Andre typer virkninger.....	44
5.2	Fondet og oppnåelse av overordnede formål.....	45
5.2.1	Fondets bidrag til å oppnå Svalbardmiljølovens formål.....	45
5.2.2	Fondets bidrag til å oppnå formål i miljøvernfondets vedtekter og forskrifter	46
5.2.3	Fondets bidrag til å beskytte naturmiljø og kulturminner	47
5.3	Vurderinger og anbefalinger	48
	Vedlegg 1: Kravspesifikasjon	50
	Vedlegg 2: Dokumenter som er konsultert.....	53
	Vedlegg 3: Miljøvernfondets formål og retningslinjer	54
	Vedlegg 4: Gjennomførte intervjuer	55
	Vedlegg 5: Ferdigstilte prosjekter med sluttrapport	56

1 Innledning

1.1 Mål for evalueringen

Oppdraget om å evaluere Svalbards miljøvernfond ble utlyst i desember 2017 med tilbudsfrist 1. februar 2018. I brev av 26. februar 2018 meddelte Svalbards miljøvernfond at Multiconsult ble tildelt oppdraget. Evalueringens mandat var spesifisert i oppdragsgivers *kravspesifikasjon*.

I *Kravspesifikasjonen* angis mål med evalueringen og et sett av problemstillinger med spørsmål som oppdragsgiver ønsket besvart. Disse er av to typer – både overordnede spørsmål som går på oppnåelse av fondets formål og effekter av dette, samt spørsmål som gjelder ulike sider ved fondets virksomhet og forvaltning.

Målet med evalueringen er:

Målet med evalueringen er å vurdere i hvilken grad fondet oppfyller formålet om å bidra til å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven og bidrar til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping

1.2 Rapportens struktur

I kapittel 2 *Fondets formål og forvaltning* gir vi en presentasjon av det juridiske grunnlaget for fondets virksomhet, dets inntekter, samt hvordan forvaltningen av fondet er organisert. I vedlegg 2 gjengir vi ulike dokumenters beskrivelse av fondets formål og retningslinjer for tildeling av tilskudd.

I kapittel 3 *Fondets virksomhet og tilskudd til prosjekter* er det gjort en kartlegging av hvilke prosjekter som får midler fra fondet. Her presenterer fondets inntekter, samlede virksomhet og ulike karakteristika ved prosjektene.

I kapittel 4 *Prioriteringer og tilskuddsmottakere* gjennomgår vi fondets prioriteringer, karakteristika ved målgrupper og tilskuddsmottakere, samt deres kjennskap til fondet og tildelingskriteriene.

I kapittel 5 *Effekter og måloppnåelse* behandler vi først virkninger av fondets virksomhet og dernest fondets bidrag til å oppfylle formålene for dette.

I de enkelte kapitler behandler vi først de spørsmål som er nevnt i *Kravspesifikasjonen* og så våre vurderinger samt våre anbefalinger av forhold fondet kan vurdere når det gjelder fondets videre virksomhet.

1.3 Metode og gjennomføringen av evalueringen

Arbeidet med oppdraget startet i begynnelsen av april og endelig rapport ble avgitt ?? Gjennomføringen av oppdraget har bestått av følgende komponenter:

- Kontinuerlig gjennomgang av ulike dokumenter. I vedlegg 2 er listet opp dokumenter som er konsultert i evalueringen.
- Oppstartmøter med fondets styreleder og sekretær samt fondets styre.

- Intervjuer med sentrale aktører på Svalbard og Oslo. For intervjuene ble benyttet en intervjuguide basert på spørsmålene i *Kravspesifikasjonen* (vedlegg 1). Vedlegg 3 har en liste over personer som er intervjuet.
- Kartlegging av fondets virksomhet basert på fondets databaser med prosjektsøknad som analyseenhet. Vedlegg 2 har en liste over de databaser som er benyttet.
- Gjennomgang av ferdigstilte prosjekter etter 2014 hvor sluttrapport foreligger. Det ble avklart med oppdragsgiver at når det gjaldt prosjekter, skulle vi se på prosjekter som hadde mottatt støtte etter 2014 og hvor det forelå sluttrapport. Dette er 63 prosjekter som er listet opp i vedlegg 4. Prosjektene ble for det første vurdert ut fra i hvilken grad prosjektet bidro til å beskytte miljøet på Svalbard til de formål som er nevnt i svalbardmiljøloven, og dernest i hvilken grad det enkelte prosjekt bidrar til å oppfylle de to overordnede formål for fondet.
- Web-basert spørreundersøkelse til søkere av fondet.

Metode for spørreundersøkelsen

Som en del av evalueringen ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant tidligere søkere av tilskudd fra Svalbards miljøvernfond – både søkere som har mottatt og ikke mottatt tilskudd. Spørreundersøkelsen omfattet de spørsmål i *Kravspesifikasjonen* som egnet seg for en spørreundersøkelse.

Totalt 547 søkere ble identifisert fra fondets database over søknader og saksbehandling fra 2014 og frem til i dag. Av disse var det 317 unike søkere (fratrasket aktører som har søkt om støtte flere ganger).

Samlet sett ble undersøkelsen besvart av 99 av 287 mulige respondenter. Det gir en svarprosent på 34,5 %, hvilket anses som en akseptabel responsrate for denne typen målrettede spørreundersøkelser der respondentene har gode grunner til å gi tilbakemeldinger.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut 15.08.2018 med svarfrist 29.08.2018. Det var frivillig å delta i undersøkelsen. Alle svar er behandlet anonymt.

- Presentasjon for fondets styre og Klima- og miljødepartementet av rapportutkast med foreløpige konklusjoner og anbefalinger.
- Endelig evalueringsrapport.

Foto: High angle photo of landscape. Svalbard. Hentet fra www.unsplash.com.

2 Fondets formål og forvaltning

2.1 Det formelle styringsgrunnlaget for fondets virksomhet

2.1.1 Lover, forskrift og vedtekt

Svalbards miljøvernfond er forankret Stortingets behandling av *St. meld. Nr. 22 (2008 – 2009) Svalbard i Innst. S. nr. 336 (2008-2009)* hvor mål for miljøvernet på Svalbard er presisert og senest gjentatt i *Meld. St. 32 (2015-2016) Svalbard*.

Det formelle grunnlaget for Svalbards miljøvernfond og dets virksomhet finnes i lover, forskrifter, vedtekter og Klima- og miljødepartementets årlige tildelingsbrev og instruksjer.

Miljøvernfondet er forankret i *Lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven - 2001)*, som har til formål (§ 1) å:

Opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.

Lovens § 98, presiserer at:

Fondets midler kan bare brukes til tiltak på Svalbard som har til formål å beskytte miljøet. Det kan brukes til:

- a) Undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet*
- b) Gjenoppretting av miljøtilstanden*
- c) Tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner så langt dette ikke kan ventes dekket av den ansvarlige*
- d) Informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak*

Svalbards miljøvernfond ble etablert 22. desember 2006 i *Forskrift om miljøavgift for tilreisende til Svalbard*. Om formålet heter det i § 1. Avgift og formål:

Reisende til Svalbard skal betale en miljøavgift. Formålet med avgiften er at miljøpåvirker skal bidra til at det blir satt i verk skjøtselstiltak, forbyggende tiltak, informasjonstiltak og lignende for å ivareta Svalbards særegne villmarksnatur og kulturminner. Avgiften går inn i Svalbards miljøvernfond.

Vedtekter for Svalbards miljøvernfond forelå 8. mars 2007 og omfatter:

§ 1. Navn og rettslig stilling

§ 2. Formål:

Fondet skal nyttes til beste for miljøet på Svalbard ved å bidra til at det settes i verk tiltak for å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven § 98 og fondets vedtekter. Fondets midler skal bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap og verdiskaping. Fondet skal arbeide for å initiere og stimulere gode prosjekter og tiltak som har til formål å ivareta de høye miljømålene som er satt for Svalbard.

§ 3. Fondets midler

§ 4. Bruken av fondets midler

- § 5. Styret
- § 6. Styrets oppgaver
- § 7. Styrets arbeidsform
- § 8. Fondets administrasjon
- § 9. Innkreving av fondets midler

Med utgangspunkt i disse vedtektene og svalbardmiljøloven § 98 ble det utarbeidet *Forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond* av 30. april 2007, som omfatter:

- § 1. Formål med fondet og bruken av fondets midler (samme formulering som i vedtekter)
- § 2. Målgruppe
- § 3. Kunngjøring
- § 4. Krav til søknaden
- § 5. Behandling av søknadene
- § 6. Informasjon til søkere om resultatet av behandlingen
- § 7. Utbetalingsplan for tilskudd
- § 8. Krav til rapportering og regnskap fra mottaker av tilskudd
- § 9. Kontroll med mottaker av tilskudd
- § 10. Tilbakebetaling av utbetalt tilskudd

2.1.2 Årlige tildelingsbrev og instruks

Departementet utøver sin etatsstyring overfor fondet gjennom årlig *Tildelingsbrev* og *Instruks for virksomhets- og økonomistyringen i Svalbards miljøvernfond* og styringsdialogen i forbindelse med møter som avholdes to ganger i året. På høstens møte diskuteres de prioriteringer som skal nedfelles i tildelingsbrevet for påfølgende år.

Innholdet i 2018 i hver av disse er vist i tabell 2.1 under. Hovedforskjellen er at tildelingsbrevet kort redegjør for hva som er overordnede prioriteringer for fondet og de nasjonale mål, prioriteringer og styringsparametere for gjeldende år. Instruksen retter seg mer mot styringsgrunnlaget og forvaltningen av fondet.

Tabell 2.1 Innhold i tildelingsbrev og instruks

Tildelingsbrev	Instruks
1. Innledning	1. Formål
2. Overordnede prioriteringer for Svalbards miljøvernfond	2. Myndighets- og ansvarsområde – hovedfunksjoner
3. Nasjonale mål, prioriteringer, styringsparametere og oppdrag for 2018	3. Regler og saksbehandling
4. Budsjett og fullmakter	4. Styringsdialogen
	5. Styret
	6. Sekretariat og sysselmannskontoret

Mens tildelingsbrevet først og fremst gjelder overordnede prioriteringer for fondet og tildelinger, bærer instruksen mer preg av å være retningslinjer for styring av fondets virksomhet.

I de årlige utlysningene gjengis tildelingsbrevets prioriteringer. I avsnitt 4.1.2 har vi omtalt hvordan disse prioriteringene har endret seg gjennom fondets levetid.

2.2 Fondets inntekter og utgifter

Fondets midler kommer fra:

- Avgifter, gebyrer og tvangsmulfter i henhold til Svalbardmiljøloven, som kreves inn av Sysselmannen
- Miljøavgift for tilreisende til Svalbard, som kreves inn av reisearrangører med Svalbard som reisemål

Fondets inntekter for fordeling til prosjekter har økt kraftig fra 1 700 000 kroner i 2007, da 15 prosjekter mottok støtte, til 21 784 000 kroner i 2017, da 71 prosjekter mottok støtte. Dette skyldes den sterke veksten av innreisende til Svalbard som økte fra 90 659 innreisende i 2008 til 133 852 innreisende i 2017. Altså en vekst på årlige innreisende på 43 193 fra 2008 til 2017.

Tabell 2.2 Antall reisende til Svalbard og fondets inntekter og antall prosjekter i perioden 2007-2017.

	Antall reisende til Svalbard			Fondets virksomhet	
	Reisende med fly	Cruisepassasjerer	Totalt antall reisende	Inntekter NOK	Antall prosjekter
2007	39 071	Ikke data	-	1 700 000	15
2008	60 752	29 907	90 659	6 274 000	42
2009	52 639	32 844	85 483	8 797 500	50
2010	52 706	28 357	81 063	9 815 000	44
2011	54 266	30 100	84 366	8 728 000	46
2012	57 268	44 434	101 702	13 228 000	70
2013	64 083	37 851	101 934	10 497 000	44
2014	66 423	36 363	102 786	16 361 000	73
2015	83 824	33 296	117 120	15 838 900	65
2016	80 645	50 184	130 829	15 023 500	52
2017	81 410	52 442	133 852	21 684 500	71
TOTAL				127 947 400	572

Kilde: Fondets årsmeldinger og årsrapporter

I 2007 fungerte fondet kun et halvt år og hadde bare en utlysning.

Ved behandling av de årlige statsbudsjettene bevilger Stortinget fondets midler som inntekt og bruken av midlene som utgift på statsbudsjettet. De årlige bevilgninger stilles til disposisjon for fondets styre gjennom tildelingsbrev fra Klima- og miljødepartementet. Tabell 2.3 viser fondets inntekter og utgifter i 2017.

Tabell 2.3 Fondets inntekter og utgifter i 2017

Inntekter	
Avgift flypassasjerer	12 211 500
Avgifter turistskip	7 866 426
Avgifter andre reisende	20 086
Avgifter jakt og fiske	151 370
TOTAL	20 249 382

Utgifter	
Drift Svalbards miljøvernfond	3 791 544
Refusjon miljøavgift til fastboende	384 300
Drift refusjonsordningen	300 000
TOTAL	4 475 844

2.3 Fondets organisering

Svalbards miljøvernfond er et statlig fond underlagt Klima- og miljødepartementet. Fondet er organisert med et styre og et sekretariat. Styrets seks medlemmer utnevnes for fire år om gangen av Klima- og miljødepartementet. I tillegg til styreleder er det to medlemmer med lokal forankring og tre med miljø- / kulturminnefaglig bakgrunn. Styret har to møter i året, i forbindelse med hver av de to årlige utdelingene av fondsmidler.

Innenfor de styringsrammer som er gitt, er styret suverent i sine avgjørelser. Avgjørelser om tildeling eller avslag kan ikke påklages fordi Svalbards miljøvernfond ikke anses som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. Svalbardmiljøloven § 98 siste ledd.

Styrets leder er fondets virksomhetsleder. Dette innebærer å være ansvarlig over departementet og arbeidsgiveransvar sammen med sysselmannen overfor fondets sekretær.

Sekretariatet er lokalisert hos Sysselmannen og plassert i administrasjonsavdelingen. Sekretariatsfunksjonen er organisert gjennom en relativt fristilt rådgiverstilling i sysselmannens administrasjonsavdeling. Rådgiveren har ansvar for daglig drift, oppfølging av prosjekter og er sekretær for styret. Sysselmannen sørger også for regnskap, arkiv, IT, og annen administrativ støtte. Samlet utgjør administrasjonen av fondet ca. 2 årsverk ved Sysselmannen.

Vedtektene omhandler fondets administrasjon. Dette konkretiseres og utdypes i den årlige instruks fra departementet i henhold til § 3 i *Reglement for økonomistyring i staten*.

2.4 Fondets forvaltning

2.4.1 Målgruppe – søkere

Forskrift og vedtekter definerer noe ulikt hvem som kan søke fondet om tilskudd:

Forskrift § 2 *Målgruppe*:

Søkere om tilskudd kan være private rettssubjekt, frivillige organisasjoner og offentlige virksomheter.

Vedtekter § 4 *Bruken av fondets midler*:

Søkere til Svalbards miljøvernfond kan være private eller offentlige organer, organisasjoner, institusjoner og virksomheter eller privatpersoner.

Man har altså to litt ulike formuleringer om målgruppen, hvilket er nærmere omtalt i avsnitt 4.2. Med en slik bred og åpen målgruppe legges det i forskriften vekt på at kunngjøringen må nå alle potensielle søkere.

Forskriften presiserer at Sysselmannen og virksomheter overordnet denne ikke kan motta støtte.

2.4.2 Tiltak som kan motta støtte

Svalbardmiljøloven § 98 og Forskriften § 1 definerer hvilke type tiltak som kan motta støtte fra fondet:

Fondets midler kan bare brukes til tiltak på Svalbard som har til formål å beskytte miljøet. Det kan brukes til:

- a) Undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet*
- b) Gjenoppretting av miljøtilstanden*
- c) Tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner så langt dette ikke kan ventes dekket av den ansvarlige*
- d) Informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak*

Det er viktig å presisere at disse temaene ikke er satsingsområder og at et prosjekt kan rette seg mot flere av temaene.

I *Forskriften* inneholder ytterligere kommentarer om hva slags tiltak som kan motta støtte:

Forskningsprosjekter kan få tilskudd, men tiltakene må i utgangspunktet settes i verk på selve øygruppen.

Tiltak i lokalsamfunnene kan få midler fra fondet, men fondet kan ikke støtte ordinære driftstiltak i planområdene.

Når det gjelder tilskudd til kulturminnetiltak, er det eier som har ansvar for det løpende vedlikehold og skjøtsel. Norsk Kulturminnefond gir ikke tilskudd til Svalbard og Jan Mayen.

Fondet har etablert en kategorisering av prosjektene som også dekker de formål som er nevnt over. I kapittel 3 er vist den faktiske fordeling av prosjektene på disse kategoriene.

2.4.3 Kunngjøring

Kunngjøringen skjer på fondets nettside og Facebook-side, i Svalbardposten og på Svalbardpostens nettside.

Kunngjøringen for våren 2018 hadde følgende punkter:

- Fondets formål
- Hva fondsmidlene kan brukes til
- Prioriteringer for 2018
- Kunnskapsbehov
- Hvem som kan søke

I avsnitt 4.1 har vi omtalt hvordan prioriteringene har endret seg i løpet av fondets levetid.

2.4.4 Krav til søknaden

I forskriften nevnes flere krav til søknaden som:

- Navn på person med ansvar for søknad og gjennomføring slik at oppfølging og eventuell kontroll kan sikres.
- Beskrivelse av tiltaket med formål som er så utfyllende at det klart fremgår hva tiltaket består i.
- For prosjekter som er teknisk eller faglig kompliserte må det i søknaden klargjøres at søker har nødvendig kompetanse til å gjennomføre tiltaket.
- Søknaden må omfatte et realistisk kostnadsoverslag og en finansieringsplan. Sekretariatet fremsetter nærmere krav til spesifisering av kostnadene.

Fra og med 2014 har fondet tatt i bruk Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter hvor fondets søknadsskjema ligger for utfylling av søkerne.

Søknadsskjemaet består av 11 trinn, hvorav de viktigste er:

Trinn 2	Vilkår for innsending av søknad og informasjon om krav som blir satt til søker
Trinn 3	Søkeropplysninger
Trinn 4	Kort sammendrag av tiltak/prosjekt hvor kort skal inngå prosjektets/tiltakets innhold, miljøgevinst og for forskningsprosjekter prosjektets forvaltningsrelevans
Trinn 5	Utfyllende om tiltak/prosjekt, hvor skal inngå: • Utfyllende beskrivelse av tiltaket/prosjektet, formål og gjennomføring • Miljøeffekt/gevinst av tiltaket/prosjektet • Forvaltningsrelevansen i prosjektet (gjelder forskningsprosjekter) • ID-nummer for forskningsprosjekter som skal registreres i portalen Research in Svalbard (Ris) • Tidligere utførte tiltak/prosjekt innenfor samme type hovedkategori • Kompetanse, som må godtgjøres for tekniske og/eller faglig kompliserte prosjekter • Samarbeidspartner dersom det inngår flere samarbeidspartnere i et prosjekt
Trinn 6	Gjennomføring av tiltaket med planlagt oppstart og slutt, milepæler for delrapportering, feltarbeid etc.
Trinn 7	Kostnadsoverslag over prosjektets/tiltakets realistiske totalkostnad, og hvor de ulike utgiftspostene skal fremkomme. Dugnadsinnsats skal fremkomme, og alle lønnsutgifter skal fremgå, både de som skal finansieres ved støtte og de som skal inngå som egenandel.
Trinn 8	Finansieringsplan, hvor skal fremgå total finansiering fordelt på: • Egeninnsats • Egenkapital • Private tilskudd (stipend, fond, sponsorer, gaver etc.) • Offentlige tilskudd fra andre • Omsøkt tilskudd fra Svalbards miljøvernfond

Søkere må også besvare om tiltaket kan gjennomføres med mindre tilskudd enn omsøkt.

2.4.5 Beslutningsprosess

Fondets virksomhet styres av at det er to kunngjøringer med tildelinger hvert år. Det er derfor minst to styremøter i året i forbindelse med hver av de to tildelingsrundene.

Kategorisering av søknader

Fondet har siden 2009 fulgt en kategorisering av søknadene som er vist under. Det er søkerne selv som foretar denne kategoriseringen av det enkelte prosjekt. For bedre å kunne vurdere de ulike søknadene og prioritere mellom lignende søknader ble det for søknadene fra våren 2018 i tillegg innført en annen kategorisering som også er vist under.

Tabell 2.4 Søknader våren 2018

Kategorisering av søknader (gjort av søkere)	Antall	Fondets sortering av søknader etter tema (2018)	Antall
01 Kartlegging og overvåkning	18	Marint søppel	7
02 Skjøtsel og vedlikehold	2	Avfallshåndtering	3
03 Gjenoppretting av miljøtilstanden	7	Kulturminner	10
04 Undersøkelser av miljøendring	13	Energiøkonomisering	5
05 Tilretteleggingstiltak	15	Friluftrelatert	5
06 Kulturminnetiltak	7	Reiseliv	12
07 Informasjon og opplæring	26	Informasjon	6
08 Fiske- og vilttiltak	2	Infrastruktur	5
		Bokprosjekt	8
		Forskning forurensning	7
		Forskning klimaendringer	11
		Forskning menneskelig påvirkning	8
		Forskning referanseprosjekter	1
		Annet	2
TOTAL	90		90

Kvalitetskrav for administrativ vurdering av søknader, kostnadsoverslag og finansiering

Prosjektets kvalitet og tilfredsstillelse av krav stilt i søknadsskjema og veiledning vurderes på skalaen god-middels-svak etter følgende kvaliteter:

- Klart formulert idé og målsetting
- Overordnet prosjektidé
- Etterprøvbarehet
- Prosjektplan med milepæler
- Utrykk for gjennomføringsevne
- Anvendelse av miljøgevinst

Karakterskala fra 1 til 6 er vektlagt slik:

6. Et klart fremstilt og veldokumentert prosjekt basert på en godt formulert prosjektidé
5. Et tilfredsstillende dokumentert prosjekt med gjennomgående bra kvalitet
4. Et noe mangelfullt dokumentert prosjekt med noen kvalitetsmessige svakheter
3. Et mangelfullt dokumentert prosjekt som vil ha behov for videreutvikling av prosjektidéen
2. Beskrivelsen av prosjektet har så mange kvalitetsmessige svakheter at det ikke anses forsvarlig å bevilge støtte
1. Dokumentasjonen av prosjektet er så mangelfull at det ikke kan vurderes på en forsvarlig måte

Kostnadsoverslag, budsjett og finansieringsplan vurderes på en skala fra god til middels etter følgende forhold:

- Tydelig og nøyaktig budsjett med kostnadsoverslag og finansiering
- Etterprøvbart og sannsynlig budsjett
- Gjennomføringskraft
- Egeninnsats

Karakterskalaen fra 5 til 1 er vektlagt slik:

5. Gjengir et realistisk og bearbeidet kostnadsoverslag
3. Gjengir delvis realistisk kostnadsoverslag
1. Gjengir et lite realistisk og troverdig kostnadsoverslag

Basert på disse kriteriene gir sekretariatet sin konklusjon (flaggscore):

- Grønn: Støtteverdig prosjekt av høy generell kvalitet som også er relevant for miljøforvaltningen
- Gul: Prosjekt med enkelte faglige mangler, har forbedringsmuligheter og begrenset eller ingen forvaltningsrelevans
- Rød: Prosjekt som har faglige mangler hvor det frarådes å gi støtte

Sekretariatet foretar også en vurdering av i hvilken grad et prosjekt bygger opp under pågående aktiviteter som skal dekke forvaltningens kunnskapsbehov. Dette forutsetter at miljøvernfondet, og særlig sekretariatet, må ha kunnskap om hvilke oppdrag og prosjekter som miljøvernforvaltningen har på Svalbard. Grunnlaget for dette er Norsk Polarinstitutt sin nettbaserte matrise *Miljøforvaltningens kunnskapsbehov på Svalbard*. Oversikten definerer hvilke typer kunnskap som trengs, både på kort og lang sikt, og er en veiledning for sekretariatet i utarbeidingen av innstilling om hvilke prosjekter som kan prioriteres. Av de 90 søknadene fondet mottok våren 2018 var det 41 som ble ansett som å ha forvaltningsrelevans. Av disse ble 20 innstilt for støtte.

Det er viktig å presisere at forutfor sekretariatets og styrets behandling ad de enkelte søknader har disse vært gjenstand for en faglig vurdering av Sysselmannens miljøvernnavdeling og Miljødirektoratet eller Riksantikvaren.

Sekretariatets behandling av søknader

Som underlag for behandlingen av søknadene benytter sekretariatet Miljødirektoratets nettside med alle de opplysninger om det enkelte prosjekt som ligger der.

For styrets behandling sammenfatter sekretariatet opplysningene om det enkelte prosjekt i et saksbehandlingsskjema som omfatter:

1	Prosjektnummer
2	Informasjon hentet fra søknadsskjema: • Prosjektnavn • Navn på søker • Bedrift/virksomhet • Miljøeffekt • Forvaltningsrelevans og bruk av resultater

	• Total prosjektkostnad • Søknadssum
3	Sekretariatets administrative og faglige vurdering: • Generelle krav, innhold og faglige vurdering • Budsjett/finansieringsplan • Relevans i forhold til departementets tildelingsbrev (TDB) eller vedtatt strategi og satsingsområder for Svalbards miljøvernfond • Anmerkninger • Flaggscore
4	Faglig vurdering av Sysselmannen: • Faglig vurdering • Forvaltningsrelevans • Flaggscore
5	Faglig vurdering av Miljødirektorat eller Riksantikvaren (deres vurdering er faglig veiledende og ikke styrende): • Faglig vurdering • Forvaltningsrelevans • Flaggscore • Vurdert av
6	Innstilling fra sekretariatet

Styrets vurderinger og beslutninger

Det grunnleggende kriterium for om en søknad skal vurderes er om denne faller innfor Svalbardmiljølovens formålsparagrafs angivelse av temaene *sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner*. I tillegg legger styret til grunn at et prosjekt skal ha miljøeffekt, og er da noe fleksibel opp mot de fem temaene.

I tillegg til de kriterier som fremgår av saksbehandlingsskjema har styret utviklet en praksis hva gjelder fastsettelsen av stønadsbeløpet. Selv om det i utgangspunktet ikke foreligger krav til egenandel eller finansierungsgrad for prosjekter som støttes av fondet, har styret utviklet en praksis for dette som blant annet omfatter:

- ENØK tiltak, hvor støtten varierer fra 15-70 %.
- Støtte til miljøledelse gjennom ulike sertifiseringer er i praksis støtte til 50 % av eksterne kostnader. Fondet ønsker å være tydelige på at søkere må legge inn eget arbeid og egne midler.
- Lønnsøknader kan dekkes med maks timesats på 800 kroner (nå økt til 1 000 kroner).
- Man legger større vekt på søkeres egeninnsats og vurderer prosjektets totalbudsjett ut fra dette.

Når det gjelder forskningsprosjekter gjelder blant annet:

- Tiltakene må i utgangspunktet settes i verk på selve øygruppen og ikke være gjort tidligere
- Resultater må tilgjengeliggjøres
- Nytteverdien må være kortsiktig og ikke grunnforskning
- Det må være klart at forskningen ikke er en duplisering av annen tidligere forskning
- Forskningen må være forvaltningsrelevant – gi ettersøkt kunnskap

Når det gjelder lokalsamfunnene, kan disse få midler fra fondet, men fondet kan ikke støtte ordinære driftstiltak i planområdene.

Når det gjelder tilskudd til kulturminnetiltak er det eier som har ansvar for det løpende vedlikehold og skjøtsel. Norsk Kulturminnefond gir ikke tilskudd til Svalbard og Jan Mayen.

Andre vurderinger hos styret er:

- Bokprosjekter må ha en klar kunnskapsspredningseffekt
- Man støtter ikke seminarer og workshops som like gjerne kan arrangeres hos søker på fastlandet
- Man er restriktiv på reisevirksomhet til Svalbard
- Søknadene skal ha en fysisk, reell, konkret miljøgevinst/virkning på Svalbard

Når det gjelder størrelsen på tilskuddsbeløpet, gjør styret en vurdering av dette med nedkutting av stønadsbeløpet når dette anses rimelig. Som nevnt må også søker i søknaden besvare om tiltaket kan gjennomføres med mindre tilskudd enn omsøkt.

I avsnitt 5.1. har vi vist prosjektkostnader finansiert av fondet og egenfinansiering.

Kunngjøring av tilskuddstildelinger

Saksbehandlingsskjemaet blir etter styrets behandling supplert med et pkt. 7. *Styrets vedtak.*

Den enkelte søker blir tilskrevet om innvilget støtte eller avslag. I tilsagnsbrevet fremgår:

- Tilskuddsbeløp
- Rutiner for utbetaling
- Eventuelle særskilte vilkår for utbetaling
- Rapportering

I brev om avslag er begrunnelsen for dette begrenset til:

Svalbards miljøvernfond avslår søknaden etter en helhetsvurdering. Avgjørelse om tildeling eller avslag fra Svalbards miljøvernfond anses ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. Svalbardmiljøloven § 98 siste ledd. Dette innebærer at avgjørelsen ikke kan påklages.

2.4.6 Rapportering, regnskap og kontroll

Forskriften omtaler krav til rapportering og regnskap fra mottaker av tilskudd, og at det er sekretariatet som fastsetter krav til rapporter fra mottakere.

Krav til rapportering omtales tre steder:

Huskeliste for sluttrapportering 2014 omtaler de krav som settes til rapportering når et prosjekt avsluttes. Dette omfatter følgende:

1. Sluttrapportskjema innen tre måneder etter at tiltaket er gjennomført. Dette er i hovedsak den økonomisk/administrative rapporten hvor et eget regnskap skal vedlegges.
2. Publikumsvennlig rapport, som er fagrapporten fra prosjektet. Det finnes ingen mal for hvordan tilskuddsmottaker skal utforme disse fagrapportene, som legges ut på fondets hjemmeside.
3. Kort notat med hovedpunkter/bilder hvor tilskuddsmottaker oppsummerer prosjektet og resultatene.

I praksis er hovedkravet til rapportering den publikumsvennlige rapporten. Det korte notatet med hovedpunkter dekkes stort sett gjennom sluttrapportskjemaet.

Dokumentet *Vilkår for tilskudd* har to avsnitt som omtaler rapportering:

8. Statusrapporter
10. Krav til sluttrapport

I *tilsagnsbrevet* fra fondet omtales sluttrapportering. Det stilles ikke krav om hva som skal inngå, men det gis følgende «veiledning» i brevet:

Momenter som kan fremheves i sluttrapporteringen (altså ikke krav):

- *De viktigste resultatene*
- *Miljøgevinsten*
- *Forslag til tiltak*
- *Resultater som har betydning for miljøforvaltningen*
- *Oppfølging*

I tillegg fremlegger tilskuddsmottaker halvårige delrapporter om prosjektets fremdrift.

2.4.7 Fondets informasjonsbase for prosjektene

Fondet har siden starten i 2007 hatt et Excel regneark som omfatter alle søknader om støtte – både de som har fått tilsagn og de som har fått avslag. Regnearket består nå av 90 variable med nøkkelopplysninger om hvert enkelt prosjekt.

2.4.8 Andre aktører – miljøforvaltningen på Svalbard

Departementets instruks *Miljøforvaltninga på Svalbard – Instruks for arbeidsdelinga mellom Klima- og miljødepartementet sine ytre etatar, sysselmannen og Longyearbyen lokalstyre. Delegering av myndighet etter svalbardmiljølova med forskrifter* behandler oppgavene til departementet, Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Norsk Polarinstitut, Sysselmannen og Longyearbyen lokalstyre, hva gjelder miljøforvaltningen på Svalbard.

I forhold til miljøvernfondet er Sysselmannen ved sin miljøavdeling, Miljødirektoratet og Riksantikvaren faglige rådgivere som blir forelagt relevante søknader for uttalelse. Disse kan ikke søke om støtte fra fondet. Norsk Polarinstitut utarbeider hvert år sin nettbaserte matrise *Miljøforvaltningens*

kunnskapsbehov på Svalbard. Denne definerer hvilke typer kunnskap som trengs, både på kort og lang sikt, og er en veiledning for sekretariatet i utarbeidingen av innstilling om hvilke prosjekter som kan prioriteres.

2.5 Tilskuddsmottakeres synspunkter på tilskuddsordningen, tildelingskriterier og beslutninger

2.5.1 Kjennskap til tilskuddsordningen, tildelingskriteriene og avslag på søknader

Fondets kommunikasjon til omverdenen skjer primært gjennom fondets nettside og Facebook-side, og i forbindelse med kunngjøringer også i Svalbardposten og på Svalbardpostens nettside.

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om de var av den oppfatning at tilskuddsordningen er tilstrekkelig godt kjent. Som det fremgår av tabell 2.5 mente 78 % at tilskuddsordningen er tilstrekkelig godt kjent. Dette er også i tråd med bildet som fremkom i intervjuer, men med et forbehold, nemlig at tilskuddsordningen ikke var godt nok kjent blant relevante mulige tilskuddsmottakere på fastlandet uten tradisjonell tilknytning til Svalbard. I tillegg ble det nevnt internasjonale forskningsmiljøer med virksomhet som kan være av betydning for fondet.

Tabell 2.5 Er tilskuddsordningen tilstrekkelig godt kjent?

	Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/ underliggende virksomheter	Annet	Sum
Ja	17	3	43	0	7	3	4	77 (78 %)
Nei	0	1	8	1	2	0	0	12 (12 %)
Vet ikke	1	1	5	0	1	1	1	10 (10 %)
TOTAL								99 (100 %)

I spørreundersøkelsen ble respondentene også spurt om de mente at tildelingskriteriene er klare nok (tabell 2.6) og om det gis god nok informasjon om hva som kreves av informasjon i søknaden (tabell 2.7). Som det fremgår av de to tabellene, var det et klart flertall som mente at informasjonen er god nok.

Tabell 2.6 Er tildelingskriteriene klare nok?

	Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/ underliggende virksomheter	Annet	Sum
Ja	11	1	39	1	5	1	3	61 (62 %)
Nei	2	4	15	0	4	1	1	28 (28 %)
Vet ikke	5	0	2	0	1	2	0	10 (10 %)
TOTAL								99 (100 %)

Tabell 2.7 Er du av den oppfatning at det gis god nok informasjon om hva som kreves av informasjon i søknaden?

	Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/ underliggende virksomheter	Annet	Sum
Ja	15	3	44	1	9	2	4	78 (78 %)
Nei	2	2	10	0	1	1	1	17 (17 %)
Vet ikke	1	0	2	0	0	1	0	4 (4 %)
TOTAL								99 (100 %)

De respondentene som svarte «nei» på de to spørsmålene, fikk anledning til å utdype hvorfor de mener tildelingskriteriene ikke er klare nok. Følgende punkter fremkom og ble nevnt av flere:

- *Det er vanskelig å forstå hvordan departementets tildelingsbrev med prioriteringer og utlysninger hvor disse gjentas utgjør operasjonelle tildelingskriterier.*
- *Man kjenner de formelle kriterier som ligger i kravene til søknad, men ikke de mer «uformelle» kriterier som styret legger til grunn i sin behandling av søknader.*
- *Det gis ingen begrunnet tilbakemelding for avslag på en søknad og ingen henvisning til tildelingskriterier som begrunnelse for avslaget.*
- *Flere oppgir at det er et problem at man ikke forstår hvorfor et prosjekt blir avvist og et annet får tilskudd.*
- *Tildelingskriteriene knyttet til egeninnsats er ikke kjent.*
- *Tildelingskriterium for hva som er akseptabel timekostnad er ikke kjent.*
- *Kriteriene som legges til grunn ved nedkorting av søknadsbeløp er ikke kjent.*
- *Det er vanskelig å fylle ut prosjekt budsjett og det er uklart hvilke poster som kan tas med og hva slags kostnader som kan inngå.*

I brev til søkere som får avslag sies det kun at «Svalbards miljøvernfond avslår søknaden etter helhetsvurdering». Både i intervjuer og i spørreundersøkelsen blir det gitt uttrykk for at denne begrunnelsen ikke er tilfredsstillende.

2.5.2 Etterlevelse av mottatt støtte

I kapittel 2 har vi beskrevet fondets formål og forvaltning. Vi har sett på tildelingsprosessen fra fondets kunngjøring, informasjonskravene som søkere må innfri og styrets beslutningsprosess frem til vedtak om tilskudd til det enkelte prosjekt. Videre har vi sett på hvordan denne prosessen ble gjennomført for utlysninger våren 2018.

I avsnitt 2.4.6 har vi beskrevet fondets system for rapportering, regnskap og kontroll.

Siden 2014 er det kun ved ett tilfelle blitt avdekket at tilskuddsmottaker ikke har anvendt mottatte tilskuddsmidler i samsvar med formålet. I dette tilfellet var midlene ikke benyttet til det prosjektet som tilskuddet var mottatt for, men i stedet blitt benyttet til administrative formål hos tilskuddsmottaker. Da dette ble avdekket ble midlene tilbakebetalt uten annen konsekvens for tilskuddsmottaker.

For øvrig er prosedyrene slik at midlene blir utbetalt på etterskudd mot regnskap.

For de 63 prosjektene hvor det forelå sluttrapport og som var gjenstand for en egen vurdering (vedlegg 5) har vi gjort en vurdering av rapporteringens kvalitet i lys av prosjektets karakter, slik det er vist i tabell 2.8. Som det fremgår av tabellen har sluttrapporteringens kvalitet vært høy.

Tabell 2.8 Sluttrapporteringens kvalitet

	God	Middels	Dårlig	Total prosjekter
Rapporteringens kvalitet	45	15	3	63

2.6 Vurderinger og anbefalinger

Styringsgrunnlaget for fondet er vel etablert og fremstår som å være basert på en formell plattform og et kvalitetsbevisst beslutningssystem. Systemet består av flere elementer. For det første er det lover, forskrift og vedtekter. Disse er ganske sammensatt og med ikke helt overlappende formuleringer. For det andre er det departementets årlige tildelingsbrev. For det tredje er det fondets egne tildelingskriterier som fondets styre har utviklet. Fondet har også utarbeidet et system for prosessen fra kunngjøring til beslutning om søknader som får støtte. Til sammen er dette et komplisert og ikke helt oversiktlig system.

Det anbefales at fondet utarbeider en samlet fremstilling av fondets formål basert på formuleringer i svalbardmiljølovens § 1 og § 98, forskrift om miljøavgift for reisende til Svalbard, vedtekter for Svalbardmiljøvernfond og forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond. I et slikt dokument bør også inngå en sammenfatning av styrets mandat og uavhengighet til andre, særlig sysselmannen. Videre bør et slikt dokument gi en samlet fremstilling av tildelingskriterier og fondets beslutningsprosess.

Fondet har et system for rapportering, med klare krav til økonomisk og administrativ rapportering. Når det gjelder resultatrapportering fra de enkelte prosjekter er kravene til rapportering av mer veiledende karakter. Det skal fremlegges en publikumsvennlig rapport og et sluttrapportskjema. Vi har sett på rapporteringen for de 63 prosjekter hvor det forelå sluttrapport. Som vist i tabell 2.8 har vi funnet at de fleste har god rapportering i lys av det enkelte prosjekts karakter. Ettersom prosjektene er av svært ulik karakter vil også rapporteringen være av ulik kvalitet. Likevel mener vi det er behov for en bedring av sluttrapporteringen fra det enkelte prosjekt.

Det anbefales at fondet finner frem til en form for sluttrapportering for enkeltprosjekter som gjør det bedre mulig å identifisere det enkelte prosjekts resultater ved dets avslutning, og som bedre gjør det mulig med en samlet årsrapportering om hva fondet faktisk har oppnådd, og da i forhold til fondets overordnede formål.

Det anbefales at fondet vurderer om det er ønskelig med differensierte rapporteringskrav etter prosjektenes størrelse og type.

Det er klart at det er uheldig at fondet ikke kan gi en bedre begrunnelse for avslag enn i avslagsbrevet å si «Svalbards miljøvernfond avslår søknaden etter helhetsvurdering». Omgivelsene forstår ikke hvorfor noen får støtte og andre ikke. Dette skaper mistanke og frustrasjon og fremstår som manglende transparens.

Det anbefales at fondet i brev til søkere som ikke får tilslag på søknad gir en klar begrunnelse slik at søker forstår hvorfor søknad ikke har nådd frem.

Fondets inntekter har økt fra 6 274 000 kroner i 2008 til 21 684 500 kroner i 2017 og antallet søknader er doblet fra 77 søknader i 2008 til 162 søknader i 2018. Samtidig har den administrative kapasitet stort sett vært den samme. I 2014 forenklet man søknadsprosedyren ved å ta i bruk Miljødirektoratets søknadsportal. Like fullt er det rimelig å anta at fondet med omfanget av sin virksomhet, bør vurdere om det er behov for å vurdere administrativ kapasitet, prosedyrer og beslutningsprosesser i lys av fondets videre utvikling. Omfanget av sekretariatets arbeid vil også øke om man skal få til en bedre rapportering fra de enkelte prosjekter og samlet for fondet, samt gi en tilfredsstillende begrunnelse for avslag av søknader.

Det anbefales at man i lys av fondets videre utvikling blant annet vurderer følgende:

- c) Bør fondet ha ulike tildelingskriterier, beslutningsprosesser og rapporteringskrav for små og enkle prosjekter under en viss terskel versus større og mer kompliserte prosjekter?
- d) Bør fondet differensiere mellom kortsiktige prosjekter med gjennomføringstid under ett år og prosjekter med lengre gjennomføringstid, for eksempel to eller tre år?

Foto: Silhouette of cable car during sunset. Svalbard. Hentet fra www.unsplash.com.

3 Fondets virksomhet og tilskudd til prosjekter

I dette kapittelet presenteres en kartlegging av hvilke aktiviteter/prosjekter som får midler fra fondet.

Tabell 3.1 viser at antall årlige søknader har variert – antallet var høyest i 2012 med 178 søknader, og har vært relativt jevnt fra 2014. I 2017 mottok fondet 137 søknader. Samtidig har inntektene økt jevnt, med to kraftige sprang fra henholdsvis 2011 til 2012 og fra 2016 til 2017.

Tabell 3.1 Søknader, prosjekter og fondets inntekter 2007 - 2017

År	Søknader	Prosjekter	Inntekter
2007	42	15	1 700 000
2008	77	42	6 274 000
2009	108	50	8 797 500
2010	92	44	9 815 000
2011	106	46	8 728 000
2012	178	70	13 228 000
2013	80	44	10 497 000
2014	145	73	16 361 000
2015	134	65	15 838 900
2016	112	52	15 023 500
2017	137	71	21 684 500
TOTAL	1 211	572	127 947 400

Tabell 3.2 viser antall prosjekter med tilskuddsbeløp per år fra 2007 til 2017. Tabellen viser:

- I perioden 2007 – 2017 har fondet bevilget NOK 127 947 400 til totalt 572 prosjekter.
- Antall prosjekter per år har økt fra 15 prosjekter i 2007 til 71 prosjekter i 2017.
- Totalt årlig tilskuddsbeløp har økt fra NOK 1 700 000 i 2007 til NOK 21 684 500 i 2017. I 2018 forventes totalt tilskuddsbeløp å være rundt 25 millioner.
- Gjennomsnittet for tilskudd per prosjekt har økt fra NOK 113 333 i 2007 til NOK 305 415 i 2017.

Tabell 3.2 Antall prosjekter og tilskudd gitt i perioden 2007 - 2017

År	Prosjekter		Tilskudd		Gjennomsnitt
	Antall	Prosent	NOK	Prosent	NOK
2007	15	2,6	1 700 000	1,3	113 333
2008	42	7,3	6 274 000	4,9	149 381
2009	50	8,7	8 797 500	6,9	175 950
2010	44	7,7	9 815 000	7,7	223 068
2011	46	8,0	8 728 000	6,8	189 739
2012	70	12,2	13 228 000	10,3	188 971
2013	44	7,7	10 497 000	8,2	238 568
2014	73	12,8	16 361 000	12,8	224 123
2015	65	11,4	15 838 900	12,4	243 675
2016	52	9,1	15 023 500	11,7	288 913
2017	71	12,4	21 684 500	16,9	305 415
TOTAL	572	100,0	127 947 400	100,0	223 684

Når det gjelder størrelsen på prosjektene strekker disse seg fra 5 000 kroner til 2 500 000 kroner. 33,6 % av prosjektene har mottatt tilskudd på under NOK 100 000. Dette utgjør 7,5 % av samlet tilskuddsbeløp. 10,1 % av prosjektene har mottatt tilskudd på mellom NOK 500 000 og NOK 2 500 000. Dette utgjør 35,0 % av samlet tilskuddsbeløp. Gjennomsnittsstørrelsen på støtten har økt fra 113 333 kroner i 2007 til 305 415 i 2017.

Tabell 3.3 Prosjekter etter prosjektenes størrelse 2009 – 2017 og tildelt støtte

Tilskudd	Antall		Beløp	
	Antall	Prosent	NOK	Prosent
< 50 000	65	11,4	1 838 000	1,4
50 - 100 000	127	22,2	7 832 350	6,1
100 - 150 000	81	14,2	8 813 350	6,9
150 - 200 000	55	9,6	8 997 500	7,0
200 - 300 000	97	17,0	22 302 500	17,4
300 - 400 000	39	6,8	12 276 000	9,6
400 - 500 000	50	8,7	21 272 000	16,6
500 - 600 000	25	4,4	12 804 000	10,0
600 - 700 000	8	1,4	5 091 200	4,0
700 - 800 000	4	0,7	2 900 000	2,3
800 - 900 000	7	1,2	5 815 000	4,5
900 - 1 000 000	3	0,5	2 768 000	2,2
1 000 - 1 500 000	7	1,2	8 037 500	6,3
1 500 - 2 000 000	3	0,5	4 700 000	3,7
2 000 - 2 500 000	1	0,2	2 500 000	2,0
TOTAL	572	100,0	127 947 400	100,0

I 2009 innførte fondet en kategorisering av prosjektene etter deres innhold, slik denne er listet opp i tabell 3.4. Denne var basert på Svalbardmiljølovens opplisting i § 98 av hva fondets midler kan brukes til. Se omtale av dette i kapittel 4.

Det var søkerne selv som angav det enkelte prosjekts kategori. I tabellene under har vi vist fordelingen av prosjektene for de enkelte kategoriene for perioden 2009 – 2017 under ett. I kapittel 4 har vi sett på hvordan dette har vært for de enkelte år gjennom perioden.

Når det gjelder antall prosjekter, viser tabell 3.4 at:

- Kategori 07 Informasjon og opplæring skiller seg ut med 156 prosjekter som utgjør hele 30,3 % av totalt antall prosjekter,
- Tre kategorier har mellom 92 og 80 prosjekter, som utgjør mellom 15 og 18 prosent av totalt antall prosjekter (01 Kartlegging og overvåking, 05 Tilretteleggingstiltak og 06 Kulturminnetiltak)
- Øvrige fire kategorier har til sammen 98 prosjekter, som utgjør mellom 7,8 og 2,7 prosent av totalt antall prosjekter.

Tabell 3.4 Kategorier prosjekter med antall prosjekter og støttebeløp 2009 - 2017

Kategori	Antall		Beløp		Gjennomsnitt
	Antall	Prosent	NOK	Prosent	NOK
01 Kartlegging og overvåking	92	17,9	26 384 500	22,0	286 788
02 Skjøtsel og vedlikehold	14	2,7	3 692 000	3,1	263 714
03 Gjenoppbygging av miljøtilstanden	27	5,2	4 057 800	3,4	150 289
04 Undersøkelser	40	7,8	12 956 000	10,8	323 900

05 Tilretteleggingstiltak	88	17,1	19 841 350	16,5	225 470
06 Kulturminnetiltak	80	15,5	22 983 000	19,2	287 288
07 Informasjon og opplæring	156	30,3	25 601 750	21,3	164 114
08 Fiske- og vilttiltak	17	3,3	4 182 000	3,5	246 000
Ikke definert	1	0,2	275 000	0,2	275 000
TOTAL	515	100,0	119 973 400	100,0	232 958

Når det gjelder tilskuddsbeløp, viser tabell 3.5 at fire kategorier til sammen har mottatt NOK 94 810 600, som utgjør 79 % av samlet støttebeløp. I tabell 3.5 kategoriene sortert etter samlet tilskuddsbeløp.

Tabell 3.5 Prosjektene sortert etter kategorier etter samlet tilskuddsbeløp 2009 - 2017

Kategori	Antall		Beløp		Gjennomsnitt
	Antall	Prosent	NOK	Prosent	NOK
01 Kartlegging og overvåking	92	17,9	26 384 500	22,0	286 788
07 Informasjon og opplæring	156	30,3	25 601 750	21,3	164 114
06 Kulturminnetiltak	80	15,5	22 983 000	19,2	287 288
05 Tilretteleggingstiltak	88	17,1	19 841 350	16,5	225 470
04 Undersøkelser	40	7,8	12 956 000	10,8	323 900
08 Fiske- og vilttiltak	17	3,3	4 182 000	3,5	246 000
03 Gjenoppretting av miljøtilstanden	27	5,2	4 057 800	3,4	150 289
02 Skjøtsel og vedlikehold	14	2,7	3 692 000	3,1	263 714
Ikke definert	1	0,2	275 000	0,2	275 000
TOTAL	515	100,0	119 973 400	100,0	232 958

Under har vi kort sammenfattet hovedkarakteristika ved prosjektene for perioden 2014 - 2017 i de åtte kategoriene. Vi har også inkludert endring i kategoriens andel av total fra 2009 til 2017 (tabell 4.2 og 4.3):

01 Kartlegging og overvåkingstiltak

- 36 prosjekter, 11 924 500 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 331 236 kroner
- 17 ulike mottakere, alle med ett unntak forskning, undervisning og konsulenttjenester
- Prosjektene retter seg mot å fremskaffe kunnskap
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter økt fra 14,0 % til 23,9 %
 - Andel tilskudd økt fra 18,9 % til 24,0 %

02 Skjøtsel og vedlikehold

- 10 prosjekter, 3 072 000 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 300 720 kroner
- 8 ulike mottakere
- Fysiske tiltak for rehabilitering av bygninger, energisparing og fornybar energi
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter økt fra 2,0 % til 8,5 %
 - Andel tilskudd økt fra 1,0 % til 9,2 %

03 Gjenoppretting av miljøtilstanden

- 18 prosjekter, 2 667 800 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 148 211 kroner
- 10 mottakere, Longyearbyen lokalstyre størst med syv prosjekter
- De fleste prosjekter gjelder håndtering av ulike former avfall
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter sunket fra 6,0 % til 1,4 %
 - Andel tilskudd økt fra 2,8 % til 0,3 %

04 Undersøkelser av hva som har forårsaket endringer i miljøet

- 22 prosjekter, 6 547 000 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 297 590 kroner
- 16 mottakere, alle innen forskning og undervisning
- Alle prosjektene retter seg mot å fremskaffe kunnskap og svært like prosjekter i kategori 02 Kartlegging og overvåking
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter økt fra 6,0 % til 9,9 %
 - Andel tilskudd sunket fra 15,2 % til 10,5 %

05 Tilretteleggingstiltak

- 46 prosjekter, 10 918 850 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 237 366 kroner
- 29 mottakere, stort sett hjemmehørende i Longyearbyen, flere innen næringsliv og flere frivillige organisasjoner
- Prosjektene utgjør en stor blanding av ulike konkrete miljøtiltak
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter sunket fra 8,0 % til 14,1 %
 - Andel tilskudd sunket fra 13,3 % til 12,8 %

06 Kulturminnetiltak

- 31 prosjekter, 12 276 000 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 399 225 kroner
- 11 mottakere, hvorav tre skilte seg ut: Store norske størst med 10 prosjekter, Svalbard museum fem prosjekter, Kings Bay fire prosjekter
- Prosjektene omfatter både konkrete fysiske restaureringstiltak og ulike utredninger som grunnlag for konkrete tiltak
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter sunket fra 18,0 % til 15,5 %
 - Andel tilskudd økt fra 12,5 % til 25,1 %

07 Informasjon og opplæring

- 53 prosjekter, 9 522 750 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 179 745 kroner
- 31 mottakere, hvorav Longyearbyen lokalstyre åtte prosjekter og AECO seks
- ENDRING
- Prosjektene utgjør en blanding av svært forskjellige prosjekter, hvorav mange konkrete tiltak og ulike informasjonstiltak. Mange kunne like godt vært kategorisert under 05 Tilretteleggingstiltak.
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter sunket fra 42,0 % til 22,5 %
 - Andel tilskudd sunket fra 33,2 % til 14,8 %

08 Fiske- og vilttiltak

- 6 prosjekter, 1 879 000 kroner totalt, gjennomsnittsstørrelse 313 167 kroner
- 3 mottakere, Norsk Polarinstitutt tre prosjekter og NINA to prosjekter
- Prosjektene gjelder informasjon for jakt og fiske
- Endring andel 2009 – 2017:
 - Andel prosjekter var den samme fra 4,0 % til 4,2 %
- Andel tilskudd var den samme 3,0 % til 3,3 %

4 Prioriteringer og tilskuddsmottakere

4.1 Fondets prioriteringer

4.1.1 Prioriteringer i tildelingsbrev og utlysninger

Det er departementet som i sine årlige tildelingsbrev presiserer hvilke prioriteringer styret skal legge til grunn i utlysninger og søknadsbehandlinger i det enkelte år. Disse har departementet og fondet drøftet og blitt enige om på det forutgående styringsdialogmøte.

I de enkelte utlysninger presenteres fondets prioriteringer for det enkelte år, som altså er basert på prioriteringene i tildelingsbrevene. Prioriteringene er temaer som det enkelte prosjekt kan være rettet mot. Antallet prioriteringer er fra 6 til 10 per år. Prioriteringen er listet som kulepunkter uten noen prioritering mellom disse (bortsett fra 2012 og 2014 da prioriteringene var delt mellom to grupper, med innbyrdes prioritering).

Måten prioriteringene er formulert varierer fra år til år, på samme måte som hvordan de enkelte temaer er fanget opp, varierer fra år til år.

For å belyse utviklingen i prioriteringene har vi sett på disse for 2013 og 2018 (tidligere utlysningstekster har ikke vært tilgjengelig). Under har vi gjentatt prioriteringene for henholdsvis 2013 og 2018.

Prioriteringer 2013	Prioriteringer 2018
- Kunnskap om klimaendringer og virkningene klimaendringene har for naturmiljøet, kulturminner og samfunnsplanlegging. Betydningen disse endringene har for miljøvernforvaltningen på Svalbard skal vektlegges. - Prosjekter som fremmer miljøvennlig næringsutvikling, byutvikling og kulturminnetiltak i bosettingene. - Prosjekter som sikrer kunnskap om og har positive effekter for naturmangfoldet på Svalbard. - Kunnskapsformidling om Svalbards naturmiljø og kulturminner, herunder holdningsskapende arbeid og tiltak rettet mot barn og unge. - Kartlegging av miljøkonsekvenser av alle typer ferdsel. - Prosjekter som fremmer bærekraftig turisme og/eller miljøvennlig friluftsliv. - Prosjekter som har som formål å sikre en forsvarlig høsting av vilt- og fiskebestanden på Svalbard. Prosjekter som bedrer kunnskapsgrunnlaget for høstingen.	- Prosjekter som fremmer bærekraftig reiseliv, rekreasjon og opplevelse rundt de større lokalsamfunnene i Isfjordområdet i tråd med miljømålene for Svalbard. - Prosjekter som sikrer kunnskap om klimaendringens virkning for naturmiljøet og kulturminner, og klimaendringenes betydning for sårbarheten for ferdsel og annen lokal påvirkning. - Prosjekter som fremmer tiltak for å ivareta kulturminner, med særlig vekt på prosjekter som sikrer kulturminner som er utsatt for effektene av klimaendringer. - Prosjekter som bidrar til å utvikle nye formidlingsformer og spre miljøinformasjon samt øke kunnskap om Svalbards natur- og kulturmiljø blant fastboende, barn og unge og tilreisende. - Prosjekter som ivaretar natur- og kulturmiljøet gjennom byutvikling, klimatilpasning, avfallsrydding samt forebygging og reduksjon av forurensning, avfall og marin forurensning. - Prosjekter som bidrar til lavutslippsløsninger og reduksjoner i klimagassutslipp som følge av virksomhet på Svalbard. - Prosjekter som bidrar til å bedre kunnskapsgrunnlaget for forsvarlig høsting av de levende naturressursene og mulighetene for lokal bruk av naturressursene på Svalbard.

Når det gjelder prioriteringene i 2013 i forhold til de påfølgende år, ble i det alt vesentlige temaene opprettholdt i prioriteringene i de påfølgende år. Men måten prioriteringene uttrykkes på med hensyn på de temaer som prosjektene skal ivareta, endrer seg fra år til år. Det ble også introdusert nye prioriteringer. Særlig var nye prioriteringer i 2017 og hvordan disse ble ytterligere presisert i 2018, viktig.

Vi har gjennomgått tildelingsbrevene og hvordan disse er nedfelt i de enkelte prioriteringer, og funnet endringer fra et år til neste som vist under.

Tildelingsbrev 2013 endringer i forhold til 2012:

- Det ble presisert at kunnskap om virkningene av klimaendringer gjaldt naturmiljø, kulturminner og samfunnsplanlegging og betydningen av dette for miljøforvaltningen
- Naturmangfold ble innført som et tema
- Holdningsskapende arbeid ble introdusert og presisert for målgruppene barn og unge

Tildelingsbrev 2014 endringer i forhold til 2013:

- Bedre folkehelse ble introdusert

Tildelingsbrev 2015 endringer i forhold til 2014:

- Alle prioriteringene ble uttrykt som å gjelde for det spesifikke prosjekt som skulle kunne motta støtte – tidligere var prioriteringene delvis uttrykt som generell prioriteringer
- Tiltak særlig rettet mot industrielle kulturminner – tidligere snakket man om kulturminnetiltak i bosettingene
- Klimaendringers påvirkninger av ferdselsmønstre ble introdusert
- Fremming av miljøet gjennom byutvikling, avfallsopprydding samt forebygging og reduksjon av forurensning i bosetningene blir nevnt

I Tildelingsbrev 2016 var endringen i forhold til 2015 at man særlig omtalte to typer prosjekter som skulle prioriteres:

- Prosjekter som bidrar til å øke kunnskapen om Svalbards natur- og kulturmiljø blant fastboende og tilreisende
- Prosjekter som fremmer bærekraftig turisme, rekreasjon og opplevelse, særlig rettet mot å skape opplevelser rundt de større bosetningene

For 2017 ble prioriteringene vesentlig endret fra tidligere og gjentas derfor i sin helhet:

- Prosjekter som fremmer bærekraftig reiseliv, rekreasjon og opplevelse, særlig rettet mot å skape opplevelser rundt de større bosettingene innenfor Forvaltningsområde 10 med særlig vekt på Isfjord-området
- Prosjekter som sikrer kunnskap om klimaendringens virkning for naturmiljøet, kulturminner og samfunnsplanlegging
- Prosjekter som fremmer tiltak for å ivareta kulturminner, herunder prosjekter som bidrar til forebyggende tiltak for å motvirke råteskader eller erosjon
- Prosjekter som bidrar til å spre miljøinformasjon og øke kunnskap om Svalbards natur- og kulturmiljø blant fastboende, herunder barn og unge samt tilreisende

- Prosjekter som skal ivareta natur- og kulturmiljøet gjennom byutvikling, avfallsrydding samt forebygging og reduksjon av forurensning, avfall og marin forurensning
- Prosjekter som bidrar til å bedre kunnskapsgrunnlaget for høsting av vilt- og fiskebestanden

For 2018 beholdt man de nye prioriteringer som var innført i 2017, med en særskilt presisering:

- Klimaendringenes betydning for sårbarheten for ferdsel og annen lokal påvirkning blir presisert

Blant temaene som er kommet til underveis og som man kan merke seg er omtale av bedre folkehelse i 2014, forurensning og avfallshåndtering i 2015 og senere, opplevelser rundt større bosetninger i 2016 og rekreasjon rundt de større bosetningen innenfor Forvaltningsområde 10.

Tabell 4.1 viser departementets prioriteringer i 2018 og hvordan de 35 prosjektene som mottok støtte våren 2018 imøtekommer disse prioriteringene – et enkelt prosjekt vil som regel ivareta flere prioriteringer.

Tabell 4.1 Departementets prioritering og prosjektenes innretning våren 2018

Departementets prioriteringer: <i>Ved behandling og tildeling av midler, skal Svalbards miljøvernfond prioritere prosjekter som:</i>	Antall prosjekter som retter seg mot gitt prioritering
Fremmer bærekraftig reiseliv, rekreasjon og opplevelse rundt de større lokalsamfunnene i Isfjordområdet i tråd med miljømålene for Svalbard	26
Sikrer kunnskap om klimaendringens virkning for naturmiljøet og kulturminner, og klimaendringenes betydning for sårbarheten for ferdsel og annen lokal påvirkning	25
Fremmer tiltak for å ivareta kulturminner, med særlig vekt på prosjekter som sikrer kulturminner som er utsatt for effektene av klimaendringer	12
Bidrar til å utvikle nye formidlingsformer og spre miljøinformasjon samt øke kunnskap om Svalbards natur- og kulturmiljø blant fastboende, barn og unge og tilreisende	25
Ivaretar natur- og kulturmiljøet gjennom byutvikling, klimatilpasning, avfallsrydding samt forebygging og reduksjon av forurensning, avfall og marin forurensning	20
Bidrar til lavutslippsløsninger og reduksjoner i klimagassutslipp som følge av virksomhet på Svalbard	4
Bidrar til å bedre kunnskapsgrunnlaget for forsvarlig høsting av de levende naturressursene og mulighetene for lokal bruk av naturressursene på Svalbard	2

4.1.2 Årlige tildelinger

Det finnes ikke informasjon som gjør det mulig å vurdere hvordan fondets midler er benyttet sett opp mot til de årlige prioriteringene. Men siden 2009 hatt en kategorisering av prosjektene hvor søkerne selv har angitt hvilken kategori deres søknad faller inn under. Kategoriseringen bygger på den type tiltak som kan få støtte i samsvar med lover og forskrifter for fondet, men dette er ikke kategorier som miljøvernfondet selv har prioritert etter.

Dette er en statistikk med visse feilkilder fordi det er søkerne selv som har foretatt kategoriseringen, hvilket betyr at ulike prosjekter vil kunne bli kategorisert forskjellig av de ulike søkere. Dette kan innebære manglende konsistens for det enkelte år og mellom de ulike år. Det er også et problem at ulike prosjekter kan høre hjemme i flere kategorier.

Likevel gir statistikken en viss indikasjon på hvordan fondets tildelinger har endret seg over tid, hva gjelder prosjekter og tildelte midler.

Når det gjelder endringer i antall prosjekter, er det tre kategorier hvor deres andel av prosjekter har økt betydelig:

- *01 Kartleggings- og overvåkingstiltak*, hvis andel økte fra 14,0 % i 2009 til 23,9 % i 2017
- *02 Skjøtsel og vedlikehold*, hvis andel økte fra 2,0 % i 2009 til 8,5 % i 2017
- *05 Tilretteleggingstiltak*, hvis andel prosjekter steg fra 8,0 % i 2009 til 14,1 % i 2017

Det var en kategori hvor andelen prosjekter sank:

- *07 Informasjons- og opplæringstiltak*, hvis andel prosjekter sank fra 42,0 % i 2009 til 22,5 % i 2017

Når det gjelder endringer i tildelte tilskuddsmidler er endringene noe annerledes.

Det er to kategorier har fått en økning i sin andel tildelte fondsmidler:

- *06 Kulturminnetiltak*, hvis andel økte fra 12,5 % i 2009 til 25,1 % i 2017
- *02 Skjøtsel og vedlikehold*, hvis andel økte fra 1,0 % i 2009 til 9,2 % i 2017
- *01 Kartleggings- og overvåkingstiltak*, hvis andel økte fra 18,9 % til 24,0 %

Det var en kategori hvis andel tildelte fondsmidler sank:

- *07 Informasjons- og opplæringstiltak*, hvis andel prosjekter sank fra 33,2 % i 2009 til 14,8 % i 2017

Tabell 4.2 Fordeling av antall prosjekter etter kategorier i 2009, 2014 og 2017

Kategori	2009		2014		2017		TOTAL	
	Antall	Pst	Antall	Pst	Antall	Pst	Antall	Pst
01 Kartleggings- og overvåkingstiltak	7	14,0	12	16,4	17	23,9	92	17,9
02 Skjøtsel og vedlikehold	1	2,0	2	2,7	6	8,5	14	2,7
03 Gjenoppretting av miljøtilstanden	3	6,0	6	8,2	1	1,4	27	5,2
04 Undersøkelser av hva som forårsaker endringer i miljøet	3	6,0	4	5,5	7	9,9	40	7,8
05 Tilretteleggingstiltak	4	8,0	16	21,9	10	14,1	88	17,1
06 Kulturminnetiltak	9	18,0	13	17,8	11	15,5	80	15,5
07 Informasjons- og opplæringstiltak	21	42,0	16	21,9	16	22,5	156	30,3
08 Fiske- og vilttiltak	2	4,0	3	4,1	3	4,2	17	3,3
Ikke definert		0,0	1	1,4		0,0	1	0,2
TOTAL	50	100,0	73	100,0	71	100,0	515	100,0

Tabell 4.3 Fordeling av tilskuddsbeløp etter kategorier i 2009, 2014 og 2017

	2009		2014		2017		TOTAL	
	Beløp	Pst	Beløp	Pst	Beløp	Pst	Beløp	Pst
01 Kartleggings- og overvåkningstiltak	1 660 000	18,9	3 685 000	22,5	5 211 500	24,0	26 384 500	22,0
02 Skjøtsel og vedlikehold	90 000	1,0	550 000	3,4	1 992 000	9,2	3 692 000	3,1
03 Gjenoppbygging av miljøtilstanden	250 000	2,8	730 000	4,5	60 000	0,3	4 057 800	3,4
04 Undersøkelser av hva som forårsaker endringer i miljøet	1 340 000	15,2	1 559 000	9,5	2 275 000	10,5	12 956 000	10,8
05 Tilretteleggingstiltak	1 168 500	13,3	4 790 000	29,3	2 773 000	12,8	19 841 350	16,5
06 Kulturminnetiltak	1 099 000	12,5	3 337 000	20,4	5 436 000	25,1	22 983 000	19,2
07 Informasjons- og opplæringstiltak	2 925 000	33,2	1 035 000	6,3	3 218 000	14,8	25 601 750	21,3
08 Fiske- og vilttiltak	265 000	3,0	400 000	2,4	719 000	3,3	4 182 000	3,5
Ikke definert		0,0	275 000	1,7		0,0	275 000	0,2
TOTAL	8 797 500	100,0	16 361 000	100,0	21 684 500	100,0	119 973 400	100,0

4.1.3 Ulike aktørers opplevelse og syn på fondets prioriteringer

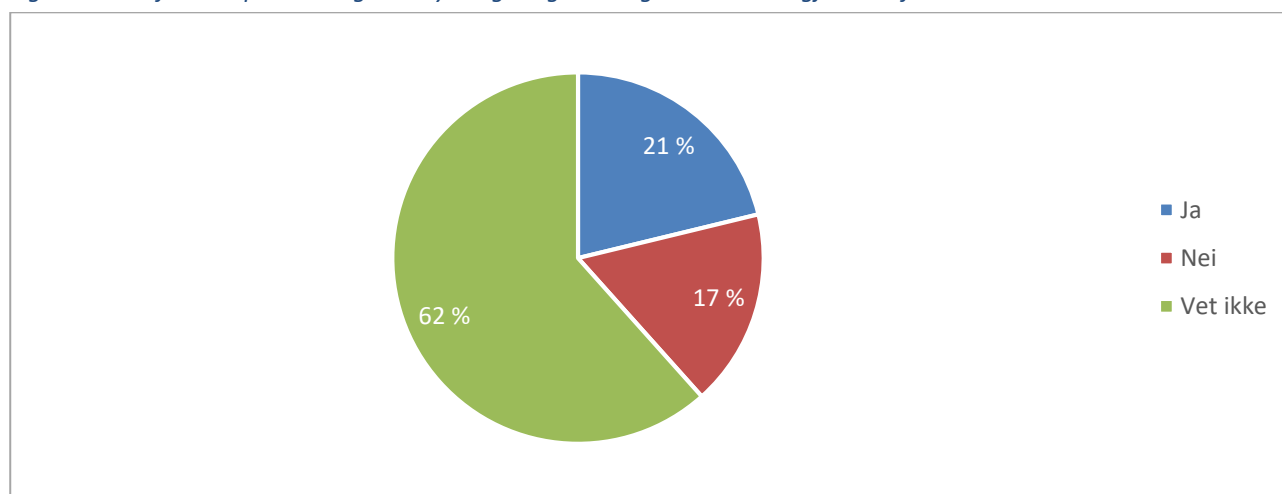
I dette avsnittet redegjør vi for ulike aktørers oppfatning om fondets prioriteringer og synspunkter på hvordan dette bør være fremover, slik dette er fremkommet i intervjuer og i spørreundersøkelsen.

4.1.3.1 Synspunkter på prioriteringene

Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene fremkommer det at det er svært ulike og til dels motstridende oppfatninger om hvorvidt prioriteringene har endret seg og synspunkter på fondets videre prioriteringer.

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om de var av den oppfatning at prioriteringene i utlysningene og i de faktiske tildelingene har endret seg i løpet av fondets levetid. 62 % svarte at de ikke vet dette, 21 % mente at prioriteringene har endret seg, og 17 % mente at prioriteringene ikke har endret seg.

Figur 4-1 Har fondets prioriteringer i utlysninger og tildelinger har endret gjennom fondets levetid?

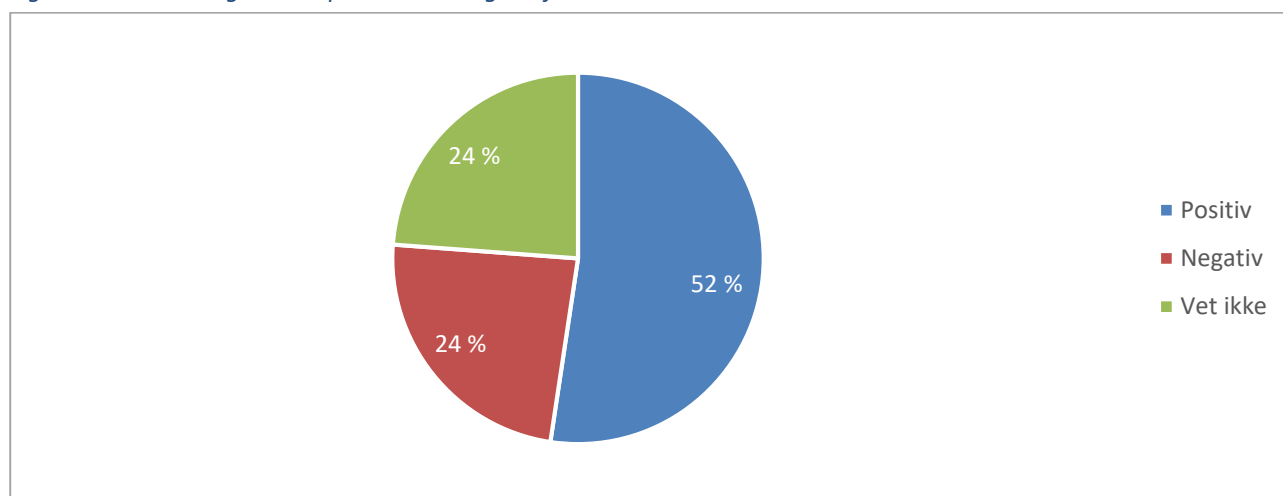

Tabell 4.4 Har fondets prioriteringer i utlysninger og tildelinger har endret gjennom fondets levetid?

	Næringsliv	Priv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltnings- organ	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/ underliggende virksomheter	Annet	Sum
Ja	4	0	13	0	2	0	2	21
Nei	2	2	11	0	0	1	1	17
Vet ikke	12	3	32	1	8	3	2	61

Av respondentene som svarte «ja» på spørsmålet om prioriteringene har endret seg, var det 52 % som svarte at endringen i prioriteringen har vært positiv for eget virksomhetsområde.

Figur 4-2 Har endringen vært positiv eller negativ for ditt virksomhetsområde?

I spørreundersøkelsen fikk respondentene også anledning til å gi sine utdypende synspunkter på prioriteringene. Det samme ble gjort i intervjuene. Under presenterer vi synspunkter på hvordan man oppfatter at prioriteringene har endret seg. Disse er til dels motstridende:

- Tidligere var det mer fokus på å støtte om lokale initiativ. Fondet virker nå mer orientert mot naturvitenskapelig forskning.
- Mer fokus på kunnskapsformidling.
- Rene bokutgivelser er nedprioritert.
- Noe mer fokus på reiseliv.
- Forskningsinstitusjoner med behov for lønnskostnader synes å bli prioritert mindre.
- Lokale tiltak er gitt høyere prioritet og tildelingene har fått mer lokalt tilsnitt.
- Mer rettet mot innovative prosjekter, også utover forskning.
- Det har blitt mer fokus på oppfylling av kriteriene.
- Fondet prioriterer i større grad prosjekter som kommer miljøet/kulturminner til gode.
- Etterhvert er det kommet inn mange og svært store prosjekter på opprusting/vedlikehold av bygninger.
- Nye temaer er kommet med som for eksempel, energi økonomisering, søppelhåndtering og kysterosjon.
- Virker som man etterhvert har satset tyngre på noen prosjekter som får gjentakende støtte over tid.
- Fanget opp føringer i tildelingsbrev som Friluftslivets år.
- Nye tema som søppelhåndtering.
- Prioriteringene har endret seg fra fokus på høstbare arter til et videre miljøperspektiv.

- *Mindre vekt på streng vektlegging på Norsk Polarinstitutt sin e matrise Miljøforvaltningens kunnskapsbehov på Svalbard.*
- *Bedre balanse mellom forskning, skjøtsel og informasjon.*
- *Sterkere vektlegging av prosjektenes forvaltningsrelevans.*

4.1.3.2 Synspunkter på fondets prioriteringer fremover

I intervjuer er drøftet fondets videre prioriteringer fremover.

Når det gjelder temaer som bør gis prioritet er blant annet nevnt:

- Tiltak rettet mot bevaring av sammenhengende villmark
- Tiltak rettet mot bevaring av Svalbards fauna
- Mer forskning på ulike typer virkninger av klimaendringer
- Fokus på innovative prosjekter, både praktiske tiltak og løsninger for bevaring av miljøet (ny teknologi), samt forskningsprosjekter som fanger opp nye kunnskapsbehov knyttet til fremtidige utfordringer
- Økt vekt på alle sider ved økt turisme:
 - Kunnskap om ulike typer effekter av turisme
 - Kunnskap om ulike tilnærminger til bærekraftig turisme
 - Tilrettelegging for bærekraftig turisme gjennom informasjon og ulike konkrete tiltak, både avbøtende og preventive
- Økt støtte til lokale konkrete miljøinfrastruktur tiltak

4.1.4 Vurderinger

I tildelingsbrevene blir det oppgitt hvordan fondet ved behandling og tildeling av midler skal prioritere prosjekter. Disse tematiske prioriteringene gjentas i fondets halvårlige utlysninger.

Generelt kan man si at de tematiske prioriteringene er viktige styringsparametere for fondet. Prosessen for å utarbeide disse sammen med departementet og miljøforvaltningen på Svalbard er viktig for å utvikle og forankre fondets virksomhet og prioriteringer. De er også helt sentrale for fondets kommunikasjon med omverdenen gjennom utlysningene hvor altså disse prioriteringene fremgår.

Antallet årlige prioriteringsutsagn varierer fra 6 til 10 per år. Formuleringene er gjennomgående vide og det er ingen innbyrdes prioritering mellom disse. Det viktigste ved bruken av tildelingsbrevene og deres prioriteringer er at de åpner for nye temaer som kan ivaretas av fondet og at styret kan bruke tildelingsbrevet for å sjekke ut søknader som faller utenfor. Ved styrets behandling blir hver søknad vurdert ut fra i hvilken grad det samsvarer med tildelingsbrevets prioriteringer.

Når det gjelder endringene i prioriteringene i forhold til de påfølgende år, ble i det alt vesentlige temaene opprettholdt i prioriteringene i de påfølgende år. Men måten prioriteringene uttrykkes på med hensyn på de temaer som prosjektene skal ivareta, endrer seg fra år til år. Det blir også introdusert nye prioriteringer. Det er nå enighet om at de to temaene som fremstår som nå å ha høyest prioritet er klimaendringer og bærekraftig turisme.

Når det gjelder hvorvidt det er de riktige prioriteringene som blir gitt i tildelingsbrevene, er dette vanskelig å besvare. Men disse er utarbeidet i fellesskap av departementet og fondet med innspill fra

Miljødirektoratet som igjen baserer seg på vurderinger fra sysselmannen og Riksantikvaren, slik at de endelige prioriteringer i tildelingsbrevene og utlysningene fremstår som å være vel funderte.

Når det så gjelder hvorvidt måloppnåelsen kunne vært større med andre prioriteringer, er det rimelig å anta at det kunne den ha vært om fondet selv hadde hatt en egen definisjon av konkrete målområder med reelle prioriteringer og en proaktiv strategi for å nå disse, og ikke bare basert seg på mottatte søknader. Dette er nærmere drøftet i avsnitt 5.3

4.2 Tilskuddsmottakere og fondets målgruppe

4.2.1 Tildelinger og tilskuddsmottakere

Tabell 4.5 viser at det i alt har vært 145 mottakere av tilskudd i perioden 2007 - 2017. Tabellen viser rat:

- a) 78 mottakere er engangsmottakere som kun har mottatt støtte til ett prosjekt
- b) 35 mottakere har mottatt støtte til to eller tre prosjekter
- c) 21 mottakere har mottatt støtte til mellom fire og ni prosjekter
- d) 11 mottakere har mottatt støtte til mellom 13 og 49 prosjekter

Det er mulig at det her ligger en feilkilde i at personer som fremstår som enkeltperson i realiteten har tilknytning til en institusjon.

Tabell 4.5 Antall prosjekter og mottakere 2007 - 2017

Antall prosjekter	Antall mottakere
1	78
2 - 3	35
4 - 9	21
13 - 49	11
TOTAL	145

I tabell 4.6 er listet opp i alfabetisk rekkefølge de 11 mottakerne som har mottatt støtte til mellom 13 og 49 prosjekter. Tabellen viser at disse 11 mottakerne har:

- a) Mottatt støtte til 51,4 % av samtlige prosjekter
- b) Mottatt 61,5 % av totalt utbetalt støtte

Tabell 4.6 Største mottakere med over 10 prosjekter alfabetisk 2007 - 2017

	Antall		Beløp		Gjennomsnitt
	Antall	Prosent	NOK	Prosent	NOK
AECO	20	3,5	5 972 250	4,7	298 613
Akvaplan - NIVA	17	3,0	5 330 000	4,2	313 529
Kings Bay	26	4,5	7 400 500	5,8	284 635
Longyearbyen feltbiologiske forening	15	2,6	1 536 000	1,2	102 400
Longyearbyen lokalstyre	49	8,6	8 806 300	6,9	179 720
NINA	32	5,6	9 352 000	7,3	292 250
Norsk Polarinstitut	35	6,1	10 622 000	8,3	303 486
Store Norske Spitsbergen Kullkompani	24	4,2	13 877 000	10,8	578 208
Svalbard Museum	15	2,6	4 480 000	3,5	298 667
Svalbard reiseliv	13	2,3	2 641 000	2,1	203 154
UNIS	48	8,4	8 446 000	6,6	175 958
<i>Subtotal</i>	294	51,4	78 463 050	61,3	266 881
TOTAL	572	100,0	127 947 400	100,0	223 514

I tabell 4.7 er mottakerne sortert etter antall prosjekter og man ser her hvilke mottakere som har mottatt støtte til flest prosjekter.

Tabell 4.7 Største mottakere med over 10 prosjekter sortert etter antall prosjekter 2007 - 2017

	Antall		Beløp		Gjennomsnitt
	Antall	Prosent	NOK	Prosent	NOK
Longyearbyen lokalstyre	49	8,6	8 806 300	6,9	179 720
UNIS	48	8,4	8 446 000	6,6	175 958
Norsk Polarinstitut	35	6,1	10 622 000	8,3	303 486
NINA	32	5,6	9 352 000	7,3	292 250
Kings Bay	26	4,5	7 400 500	5,8	284 635
Store Norske Spitsbergen Kullkompani	24	4,2	13 877 000	10,9	578 208
AECO	20	3,5	5 972 250	4,7	298 613
Akvaplan - NIVA	17	3,0	5 330 000	4,2	313 529
Longyearbyen feltbiologiske forening	15	2,6	1 536 000	1,2	102 400
Svalbard Museum	15	2,6	4 480 000	3,5	298 667
Svalbard reiseliv	13	2,3	2 641 000	2,1	203 154
<i>Subtotal</i>	294	51,4	78 463 050	61,3	266 881
TOTAL	572	100,0	127 947 400	100,0	223 514

I tabell 4.8 er mottakerne sortert etter mottatt støttebeløp og man ser her hvilke mottakere som har mottatt mest penger.

Tabell 4.8 Største mottakere med over 10 prosjekter sortert etter samlet mottatt støttebeløp 2007 - 2017

	Antall		Beløp		Gjennomsnitt
	Antall	Prosent	NOK	Prosent	NOK
Store Norske Spitsbergen Kullkompani	24	4,2	13 877 000	10,8	578 208
Norsk Polarinstitut	35	6,1	10 622 000	8,3	303 486
NINA	32	5,6	9 352 000	7,3	292 250
Longyearbyen lokalstyre	49	8,6	8 806 300	6,9	179 720
UNIS	48	8,4	8 446 000	6,6	175 958
Kings Bay	26	4,5	7 400 500	5,8	284 635
AECO	20	3,5	5 972 250	4,7	298 613
Akvaplan - NIVA	17	3,0	5 330 000	4,2	313 529
Svalbard Museum	15	2,6	4 480 000	3,5	298 667
Svalbard reiseliv	13	2,3	2 641 000	2,1	203 154
Longyearbyen feltbiologiske forening	15	2,6	1 536 000	1,2	102 400
<i>Subtotal</i>	294	51,4	78 463 050	61,3	266 881
TOTAL	572	100,0	127 947 400	100,0	223 514

I tabell 4.9 har vi kategorisert mottakerne etter prosjekter og støttebeløp. Tabellen viser at de to kategoriene *Forskning og undervisning* og *Næringsliv* skiller seg ut som de aller største mht. støttebeløp:

- Av de totalt 572 prosjektene var 397 prosjekter (69,4 %) i disse to kategoriene – 35,5 % i *Forskning og undervisning* og 33,9 % innen *Næringsliv*
- Av det totale støttebeløp på NOK 127 947 400 gikk 98 720 750 (77,2 %) til disse to kategoriene – *Forskning og undervisning* 39,7 % og *Næringsliv* 37,5 %

Tabell 4.9 Kategorier mottakere med prosjekter og støttebeløp 2007 - 2017

	Mottakere		Prosjekter		Beløp	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Frivillige foreninger	17	11,7	48	8,4	8 075 350	6,3
Forvaltingsorganer	7	4,8	26	4,5	7 372 000	5,8
Forskning og undervisning	26	17,9	203	35,5	50 793 500	39,7
Lokalstyret med underliggende virksomheter	1	0,7	49	8,6	8 806 300	6,9
Næringsliv	59	40,7	194	33,9	47 927 250	37,5
Private tiltak - enkeltpersoner	30	20,7	46	8,0	4 143 000	3,2
Annet	5	3,4	6	1,0	830 000	0,6
TOTAL	145	100,0	572	100,0	127 947 400	100,0

Når det gjelder tilskuddsmottakere i næringslivet som har mottatt støtte, er det forskjell på de som har mottatt støtte til prosjekter som er av allmenn interesse som Store norske, Kings Bay, Trust Arktikugol, og de som har mottatt støtte til prosjekter rettet mot næringsinteresser som AECO, Visit Svalbard etc.

4.2.2 Definisjon av målgruppen og fondets tilskuddsmottakere

I forskriften og i fondets vedtekter brukes begrepet «målgruppe», som vi oppfatter som synonymt med begrepet «søker om tilskudd». Vi har derfor lagt til grunn at målgruppen er søkere om tilskudd. Definisjonen er noe ulik i forskrift § 2 og vedtekter § 4, og ganske vid.

Forskrift § 2 Målgruppe:

Søkere om tilskudd kan være private rettssubjekt, frivillige organisasjoner og offentlige virksomheter.

Vedtekter § 4 Bruken av fondets midler:

Søkere til Svalbards miljøvernfond kan være private eller offentlige organer, organisasjoner, institusjoner og virksomheter eller privatpersoner.

Samtidig har man ikke en definisjon av målgrupper som de enkelte prosjekter kan være rettet mot, og dette inngår heller ikke i de opplysninger som tilskuddssøker skal oppgi i sin søknad (se avsnitt 2.4.4).

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om hvorvidt de mente at fondets målgruppe er godt nok definert. Tabell 4.10 viser at 77 % mente at fondets målgruppe er godt nok definert. Den samme oppfatning fremkom klart i intervjuene, hvor de aller fleste mente at en slik bred definisjon av søkere som målgruppe er god og ikke burde snevres inn.

Tabell 4.10 Er målgruppen godt nok definert?

	Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/ underliggende virksomheter	Annet	Sum
Ja, målgruppen burde være åpen slik den er i dag	15	2	45	1	8	2	3	76 (77 %)
Nei, målgruppen burde være avgrenset til spesifiserte aktører	2	2	2	0	1	0	0	7 (7 %)
Vet ikke	1	1	9	0	1	2	2	16 (16 %)
TOTAL								99 (100 %)

Som nevnt mente både respondenter fra spørreundersøkelsen og intervjuede at fondets vide definisjon av målgruppe er riktig og bør beholdes. Samtidig pekes det på at noen kategorier tilskuddsmottakere enten bør oppprioriteres eller nedprioriteres, samt at det er relevante tilskuddsmottakere som ikke fanges opp.

Synspunkter som fremkom i intervjuene var blant annet:

- *Det bevilges for mye til forskningsinstitusjoner.*
- *Tilskuddsmottakere bør være Institusjoner og ikke privatpersoner.*
- *Tilskuddsmottakere bør først og fremst være lokale aktører hjemmehørende på Svalbard og lokalsamfunnsaktører.*
- *Statsselskaper som SNSK og Kings Bay bør ha begrenset mulighet til å motta midler fordi de har egne inntektskilder.*
- *Det er viktig å få søknader fra russiske miljøer – både kulturminner og naturmiljø, både Trust Arktikugol, og russiske forskningsinstitusjoner av ulike typer.*
- *Yngre forskere med begrenset erfaring fra Svalbard bør motiveres.*
- *Utenlandske forskningsmiljøer.*
- *Turisme institusjoner som har direkte påvirkning på turist operatørene og turistenes adferd.*
- *Klarere prioritering av barn og unge.*
- *Fastlandsungdom for å øke kunnskap om polarmiljø.*
- *Lokale foreninger.*
- *Forskningsmiljøer som retter seg mot mer samfunnsvitenskapelig spørsmål – bærekraftig turisme.*
- *Fondet bør prioritere ting som er håndgripelige og opplevbare for mennesker.*
- *Prioritere tiltak som ikke har andre finansieringsmuligheter.*
- *Det må ikke bli så mange småprosjekter at dette hindrer større prosjekter som har virkninger (sikring gruve 6).*

4.2.3 Vurderinger og anbefalinger

Det er nå to ikke helt overlappende formuleringer av fondets målgruppe i henholdsvis forskrift og vedtekter. Denne ulikheten er ikke vesentlig, fordi begge innebærer en meget vid definisjon av fondets målgruppe. Som en av de intervjuede uttrykte det: «*definisjonen er vid og omfatter alle som kan bidra til å hjelpe miljøet på Svalbard*».

Det anbefales at fondet velger en av de to formuleringene for målgruppe, eventuelt endrer, slik at man har en entydig definisjon av målgruppen. Men det anbefales ikke å endre den vide definisjonen av fondets målgruppe. Men fondet bør vurdere om man i utlysningen skal oppmuntre enkelte typer tilskuddsmottakere, som man særlig ønsker søknader fra, uten derved å demotivere andre for å komme med søknader.

Fondet har lyktes i å nå ut til en stor gruppe tilskuddssøkere av svært forskjellig karakter. Samtidig er det en betydelig konsentrasjon av tilskuddsmidler til en mindre gruppe tilskuddsmottakere. Dette er i og for seg greit fordi dette er viktige aktører, samtidig er det klart at det er viktig for fondet å kunne nå ut til så mange relevante tilskuddssøkere som mulig. Selv om fondet er godt kjent, er det viktig å kunne utvide informasjonen til flere potensielle søkere.

Det anbefales at fondet bør være mer aktiv med å spre informasjon om sin virksomhet gjennom egne publikasjoner og artikler. I den forbindelse blir det viktig å forbedre rapporteringen på enkeltprosjekter og for fondet under ett.

Det anbefales at fondet gjør mer for å synliggjøre seg og nå ut til nye målgrupper ved å delta på å forskjellige evenementer hvor situasjonen for miljø og kulturminner på Svalbard er tema.

Foto: Mountain covered by snow. Svalbard. Hentet fra www.unsplash.com.

5 Effekter og måloppnåelse

5.1 Virkninger av fondets virksomhet

5.1.1 Virkninger av prosjektene

Vedtektene har som overordnet formål at:

Fondet skal nyttes til beste for miljøet på Svalbard ved å bidra til at det settes i verk tiltak for å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen.

Når det gjelder hva slags type tiltak som fondet kan støtte, har svalbardmiljøloven i § 98 en opplisting som er listet opp i tabell 5.1 under. Tabellen er basert på fondets egen database. Som man ser, skiller formålet *d) informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak* seg klart ut med den høyeste andelen prosjekter på 47,4 % og 37,8 % av det totale støttebeløp. Videre skiller *b) gjenoppretting av miljøtilstanden* seg klart ut med den aller laveste andelen prosjekter på 5,2 % og kun 3,4 % av det totale støttebeløpet.

Tabell 5.1 Prosjekter 2009 -2017 i forhold til svalbardmiljølovens § 98

Typer tiltak fondet kan støtte etter Svalbardmiljølovens § 98	Prosjekter		Beløp	
	Antall	Prosent	Beløp	Prosent
a) Undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet	132	25,7	39 340 500	32,8
b) Gjenoppretting av miljøtilstanden	27	5,2	4 057 800	3,4
c) Tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner så langt dette ikke kan ventes dekket av den ansvarlige	80	15,5	22 983 000	19,2
d) Informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak	244	47,4	45 443 100	37,8
Annet	32	6,2	8 149 000	6,8
TOTAL	515	100,0	119 973 400	100,0

I spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å vurdere i hvilken utstrekning de prosjekter de har mottatt støtte til har oppnådd tilsiktet effekt.

Av de totalt 99 respondentene var det 72 respondenter som oppgav å ha mottatt støtte til ett eller flere prosjekter. Disse ble bedt om å vurdere om prosjektene de hadde mottatt støtte til hadde oppnådd tilsiktet effekt. Tabell 5.2 viser at respondentene (ikke overraskende) vurderte at deres prosjekt(er) i svært stor grad har oppnådd tilsiktet effekt.

Tabell 5.2 I hvilken grad vil du si at prosjektet/prosjektene du mottok støtte til har oppnådd tilsiktet effekt?

Respondenters opplevelse av effekt – 1 i svært liten grad, 5 i svært stor grad					
1	2	3	4	5	Vet ikke
0 %	0 %	1 %	38 %	54 %	7 %

Vi har tidligere redegjort for de kategorier fondet har etablert for søkerens egen kategorisering av prosjektene.

For å kunne si noe om virkningene av de enkelte prosjekter ble det i samråd med fondet besluttet at vi skulle foreta en analyse av avsluttede prosjekter med tildelt tilskudd etter 2014, og hvor det forelå sluttrapport. Dette var 63 prosjekter som er listet opp i vedlegg 5.

Hvert av de 63 prosjektene ble vurdert ut fra i hvilken grad de var rettet inn mot de mulige formål som var nevnt Svalbardmiljøloven og forskriften til miljøvernfondet (se tabell 5.1). Utgangspunktet var at et hvert prosjekt kan rette seg mot ett eller flere av formålene som er listet opp i *Svalbardmiljølovens* § 98 og i § 1 i *Forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond*. For dette ble det bruk en skala på om prosjektet var rettet mot formålet «ikke i hele tatt» i «liten grad», i «middels grad» eller i «stor grad».

Tabell 5.3 viser at det er 31,7 % av de 63 prosjektene som i middels eller stor grad retter seg mot formålet «7 Informasjonstiltak», hvilket er den høyeste andelen av de ni mulige formålene. Den laveste andelen har formålet «4 Gjenoppretting av miljøtilstanden» hvor det bare er 3,2 % av prosjektene som retter seg mot dette formålet. For øvrige formål vises det til tabell 5.3.

Tabell 5.3 Andel prosjekters grad av å være rettet mot formål Svalbardmiljøloven

Svalbardmiljølovens § 98	Ikke i hele tatt / i liten grad	I middelsgrad / i stor grad	Sum
7) Informasjonstiltak	68,3	31,7	100,0
1) Kartlegging og overvåking av miljøtilstanden	73,0	27,0	100,0
8) Opplæringstiltak	74,6	25,4	100,0
9) Tilretteleggingstiltak	76,2	23,8	100,0
2) Kartlegging og overvåking av årsaker til miljøpåvirkning	81,0	19,0	100,0
3) Kartlegging og overvåking av miljøvirkninger av virksomhet	90,5	9,5	100,0
5) Skjøtsel og vedlikehold av kulturminner	92,1	7,9	100,0
6) Granskning av kulturminner	92,1	7,9	100,0
4) Gjenoppretting av miljøtilstanden	96,8	3,2	100,0

5.1.2 Virkninger for kunnskap

Kunnskap for tilskuddsmottakere og andre for forvaltningen av miljøet på Svalbard

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om å vurdere i hvilken grad mottatt støtte hadde bidratt til å styrke kunnskap av betydning for eget virksomhetsområde og for andre aktører. Tabell 5.4 viser at 86,1 % av respondentene gav de to høyeste verdiene (4 og 5) for at mottatt støtte hadde bidratt til å styrke kunnskap for eget virksomhetsområde, og tilsvarende 62,5 % for andre aktører.

Tabell 5.4 I hvilken grad vil du si at prosjektet/prosjektene du mottok støtte til har bidratt til å styrke kunnskap i ditt eget virksomhetsområde, og for andre aktører?

Respondenters opplevelse av tilskuddets bidrag til styrking av kunnskap – 1 i svært liten grad, 5 i svært stor grad						
Tilskudd bidratt til å styrke kunnskap for	1	2	3	4	5	Vet ikke
• egen virksomhet	0,0 %	1,4 %	2,8 %	38,9 %	47,2 %	9,7 %
• andre aktører	1,4 %	5,6 %	13,9 %	30,6 %	31,9 %	16,7 %

I spørreundersøkelsen spurte vi også om respondenten mente at fondet har bidratt til å tette kunnskapshull som har betydning for forvaltningen av naturmiljøet og kulturminnene på Svalbard. Dette var et generelt spørsmål som gjaldt all forvaltning av miljøet på Svalbard og ikke særskilte aktører. Som det fremgår av tabell 5.5 var det 51,5 % som tilsammen mente at fondet i stor eller svært stor grad hadde bidratt til å tette kunnskapshull av betydning for forvaltningen av naturmiljøet og kulturminner på Svalbard.

Tabell 5.5 Fondets bidrag til å tette kunnskapshull av betydning for forvaltning av naturmiljø og kulturminner

	Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/underliggende virksomheter	Annet	Sum
1	1	0	1	0	0	1	1	4 (4,0 %)
2	1	1	1	0	0	0	2	5 (5,1 %)
3	5	1	10	0	2	0	1	19 (19,2 %)
4	6	1	16	1	2	1	0	27 (27,3 %)
5	3	0	20	0	0	0	1	24 (24,2 %)
Vet ikke	2	2	8	0	6	2	0	20 (20,2 %)
TOTAL								99 (100 %)

Kunnskap for miljøforvaltningen

I *Kravspesifikasjonen* er det to spørsmål som retter seg mot fondets bidrag til å fremskaffe kunnskap for miljøforvaltningen på Svalbard:

- *I hvilken grad har fondet bidratt til å tette kunnskapshull som har betydning for forvaltningen?*
- *Korrelerer prosjekter som får tildelt midler med miljøforvaltningens kunnskapsbehov på Svalbard?*

Miljøvernforvaltningen omfatter Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet, Riksantikvaren og Sysselmannens miljøvernavdeling.

Fondets sekretariatet foretar en vurdering av i hvilken grad et prosjekt bygger opp under pågående aktiviteter som skal dekke forvaltningens kunnskapsbehov. Underlaget for denne vurdering er uttalelsene fra Sysselmannens miljøvernavdeling, Miljødirektoratet og Riksantikvaren samt Norsk Polarinstitutt sin nettbaserte matrise *Miljøforvaltningens kunnskapsbehov på Svalbard*. Dette registreres i det saksbehandlingsskjema som sekretæren forbereder for styret.

Av de 90 søknadene fondet mottok våren 2018 var det 41 som ble ansett som å ha forvaltningsrelevans. Av disse ble 20 innstilt for støtte.

Når det gjelder «*i hvilken grad fondet har bidratt til å tette kunnskapshull som har betydning for forvaltningen*» og om «*prosjekter som får tildelt midler korrelerer med miljøforvaltningens kunnskapsbehov*», er dette blitt drøftet i intervjuer med representanter for ulike aktører innen miljøforvaltningen og synspunktene kan sammenfattes i to utsagn:

- Det er ikke snakk om store hull, men mange små hull
- Fondets vurdering av prosjektenes forvaltningsrelevans og kravet om at forskningsprosjektene skal ha forvaltningsrelevans, innebærer at fondet bidrar til å tette kunnskapshull som har betydning for forvaltningen.

Samtidig blir det i intervjuer pekt på ulike kunnskapsbehov for miljøforvaltningen, som blant annet:

- Konsekvenser av avløpsvann til sjø
- Forskjellige typer konsekvenser av ulike former for menneskelig adferd, særlig lokalsamfunn, turisme, skipstrafikk etc.
- Forskjellige tålegrenser for ulike aspekter av naturmiljøet
- Ulike «base line» og tidsserie studier
- Generelt behov for å sjekke ut hva som allerede er fremskaffet av kunnskap gjennom andre tidligere forskningsprosjekter.

Et synspunkt av mer generell karakter gjelder Norsk Polarinstituttets kunnskapsmatrise. Det blir hevdet at denne preges noe av Polarinstituttets egne forskningsagendaer. Videre har flere pekt på at man har behov for langt mer kunnskap av samfunnsvitenskapelig karakter.

5.1.3 Andre typer virkninger

Fondet har også hatt andre virkninger utover de som er nevnt foran.

Bevisstgjøring og eierskap

Bredden i den type tiltak som kan støttes og den åpne målgruppedefinisjonen innebærer at det er et stort antall personer på Svalbard og andre steder som har fått et forsterket forhold til Svalbard og miljø- og kulturminneutfordringene der. Det er et betydelig engasjement knyttet til fondet, særlig blant befolkningen på Svalbard. Man har fått frem temaer som tradisjonelt ikke er blitt adressert og man har nådd nye målgrupper. Det har utvilsomt foregått en bevisstgjøring omkring naturmiljø og kulturminner på Svalbard og en utvikling av et engasjement omkring fondet blant befolkningen på Svalbard.

Den beste indikator på en slik bevisstgjøring er det høye antall årlige søknader som var hele 162 søknader i 2018, slik det er vist i tabell 5.6.

Tabell 5.6 Antall årlige søknader

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
42	77	108	92	106	178	80	145	134	112	137	162

I intervjuer er det pekt på en rekke konkrete virkninger som fondet kan vise til etter 10 års virksomhet. Det som fremkommer klart, er at fondet oppfattes å ha hatt et bredt spekter av virkninger, uten at man kan si noe om tyngden og omfanget av disse. Under lister vi opp disse omtalte virkningene:

- Bevissthet om ulike typer søppelproblemer
- Kunnskapsspredning mot barn og unge om miljøutfordringene på Svalbard
- Fanger opp ulike typer forskningsprosjekter som ellers ikke ville blitt realisert (smører tynt)
- Bidratt til at bevissthet blant befolkningen – som betaler skatten med glede. Ingen motstand mot denne. Men lokal følelse om eierskap til fondet.

Mer midler til miljørettede tiltak

Gjennom miljøvernfondet er det i løpet av 10 år fremskaffet 127 947 400 kroner for miljøformål. I tillegg til mottatt tilskudd har tilskuddsmottakerne også anvendt egne ressurser. Fra 2014 er søkernes egenandel registrert i fondets database, slik det er vist i tabell 5.7.

Tabell 5.7 Egenandel i prosjekter som har mottatt støtte fra fondet 2014 - 2017

Mottatt støtte fra fondet	Oppgitt egenandel	Total
68 907 900	54 972 115	123 880 015

Det er selvfølgelig ikke sikkert at den oppgitte egenandel fullt ut kommer til bruk. Men det er klart at fondet har en viktig katalysatoreffekt for at tilskuddsmottakere selv også mobiliserer betydelig kapital for gjennomføring av miljøprosjekter.

5.2 Fondet og oppnåelse av overordnede formål

Kravspesifikasjonen sier om evalueringen at:

Målet med evalueringen er å vurdere i hvilken grad fondet oppfyller formålet om å bidra til å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven og bidrar til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping.

Det er altså to overordnede formål for fondet som skal vurderes.

5.2.1 Fondets bidrag til å oppnå Svalbardmiljølovens formål

Svalbardmiljølovens § 1 angir lovens formål som følger:

Denne lov har som formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.

De intervjuede har vurdert fondets bidrag til de fem temaene. Synspunktene er sammenfattet under:

- Sammenhengende villmark: Fondets virksomhet har i liten grad vært rettet inn mot å opprettholde sammenhengende villmark.
- Landskap: Fondets virksomhet har i en viss grad vært rettet inn mot å opprettholde landskap.
- Flora: Det er flere prosjekter som har vært rettet inn mot å opprettholde fauna
- Fauna: Det er flest prosjekter som har vært rettet inn mot å opprettholde fauna
- Kulturminner: Det er bred enighet blant de intervjuede om at kulturminner er det tema blant de fem hvor fondets innsats har vært størst og hvor man har oppnådd de største og mest konkrete virkningene

I vår gjennomgang av de 63 prosjektene etter 2014 hvor det foreligger sluttrapport, har vi vurdert hvorvidt det enkelte prosjekt retter seg mot de enkelte temaer nevnt i svalbardmiljøloven, slik det er vist i tabell 5.8. Når det gjelder temaet *kulturminnevern*, er det i tillegg til de seks kulturminnevernprosjektene ytterligere tre som retter seg mot dette tema. For de øvrige temaer i svalbardmiljøloven skiller temaet *fauna* seg ut som det eneste som en betydelig andel av prosjektene retter seg mot (20 av de 63 prosjektene). Når det gjelder de øvrige temaer, er det få prosjekter som retter seg mot disse.

Konklusjonen må derfor bli at når det gjelder svalbardmiljølovens formål om å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner, bidrar fondet i begrenset grad til dette.

Tabell 5.8 Prosjekter som retter seg mot svalbardmiljølovens temaer

	Totalt antall prosjekter	Retter seg mot				
		Sammenh. villmark	Land-skap	Flora	Fauna	Kultur-minner
01 Kartlegging og overvåking	13	0	2	4	9	0
02 Skjøtsel og vedlikehold	3	0	0	0	0	2
03 Gjenoppretting miljøtilstanden	4	0	0	0	2	0
04 Undersøkelser av miljøendring	5	0	1	1	2	0
05 Tilretteleggingstiltak	14	1	1	2	2	1
06 Kulturminnetiltak	6	0	0	0	0	6
07 Informasjon og opplæring	17	0	0	0	4	0
08 Fiske og vilttiltak	1	0	0	0	1	0
TOTAL	63	1	4	7	20	9

5.2.2 Fondets bidrag til å oppnå formål i miljøvernfondets vedtekter og forskrifter

Vedtekter og forskrift har det samme overordnede formål som Svalbardloven. I tillegg har svalbardmiljøloven og vedtektene også et ytterligere formål:

Fondets midler skal bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap og verdiskaping.

I intervjuene drøftet vi fondet og prosjektenes bidrag til de tre temaene *opplevelse, kunnskap og verdiskaping*. De fleste savnet en definisjon for å kunne vurdere temaene *opplevelse og verdiskaping* og mente at fondet i begrenset grad bidro til dette. Når det derimot gjaldt *kunnskap*, var det bred enighet om at fondet i stor grad bidro til dette.

I spørreundersøkelsen spurte vi respondentene om i hvilken grad prosjektene de mottok støtte til, bidro til at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for henholdsvis *opplevelse, kunnskap og verdiskaping*, slik det er vist i tabellene 5.9, 5.10 og 5.11. Sammenfattet viser tabellene at:

- 81,9 % av respondentene gir kunnskap de to høyeste verdier (4 og 5)
- 57,5 % av respondentene gir opplevelse de to høyeste verdiene (4 og 5)
- 47,5 % av respondentene gir verdiskaping de to høyeste verdiene (4 og 5)

Tabell 5.9 Fondets bidrag til bevaring av Svalbards særpregede villmarksnatur som grunnlag for opplevelse

		Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/underliggende virksomheter	Annet	Sum
Opplevelse	1	1	0	3	0	1	0	0	5 (5,1 %)
	2	2	0	3	0	0	1	1	7 (7,1 %)
	3	2	1	14	0	1	0	1	7 (19,2 %)
	4	6	1	12	1	3	0	1	24 (24,2 %)
	5	7	3	15	0	3	3	2	33 (33,3 %)
	Vet ikke	0	0	9	0	2	2	0	11 (100 %)

Tabell 5.10 Fondets bidrag til bevaring av Svalbards særpregede villmarksnatur som grunnlag for kunnskap

		Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/underliggende virksomheter	Annet	Sum
Kunnskap	1	1	0	0	0	0	1	0	2 (2,0 %)
	2	3	1	1	0	0	0	0	5 (5,1 %)
	3	1	1	1	0	1	1	1	6 (6,1 %)
	4	4	1	6	0	2	2	1	16 (16,2 %)
	5	9	2	44	1	6	0	3	65 (65,7 %)
	Vet ikke	0	0	4	0	1	0	0	5 (5,1 %)

Tabell 5.11 Fondets bidrag til bevaring av Svalbards særpregede villmarksnatur som grunnlag for verdiskaping

		Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/underliggende virksomheter	Annet	Sum
Verdiskaping	1	1	0	5	0	0	0	0	6 (6,1 %)
	2	3	0	6	1	0	1	1	12 (12,1 %)
	3	3	3	12	0	3	0	0	21 (21,2 %)
	4	5	0	12	0	1	1	2	21 (21,2 %)
	5	6	2	11	0	3	2	2	26 (26,3 %)
	Vet ikke	0	0	10	0	3	0	0	13 (13,1 %)

I vår gjennomgang av de 63 prosjektene etter 2014 hvor det foreligger sluttrapport, har vi også vurdert hvorvidt det enkelte prosjekt retter seg mot å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping. Temaet kunnskap skilte seg klart ut ved at 62 % av prosjektene var rettet mot dette. 27 % var rettet mot opplevelse og kun 13 % mot verdiskaping.

Tabell 5.12 Prosjekter som retter seg mot svalbardmiljølovens temaer

	Totalt antall prosjekter	Retter seg mot		
		Opplevelse	Kunnskap	Verdiskaping
01 Kartlegging og overvåking	13	0	12	0
02 Skjøtsel og vedlikehold	3	0	1	1
03 Gjenoppretting miljøtilstanden	4	1	2	0
04 Undersøkelser av miljøendring	5	0	5	0
05 Tilretteleggingstiltak	14	6	1	1
06 Kulturminnetiltak	6	3	6	3
07 Informasjon og opplæring	17	7	11	3
08 Fiske og vilttiltak	1	0	1	0
TOTAL	63	17	39	8

Det er altså litt ulike oppfatninger om i hvilken utstrekning fondet bidrar til henholdsvis *opplevelse*, *kunnskap* og *verdiskaping*. Men det er bred enighet om at av disse tre, bidrar fondet først og fremst til kunnskap, langt mindre til opplevelse og i liten grad til verdiskaping.

5.2.3 Fondets bidrag til å beskytte naturmiljø og kulturminner

I spørreundersøkelsen var det to spørsmål som rettet seg mot en samlet vurdering av miljøvernfondets betydning for å beskytte naturmiljø og kulturminner på Svalbard.

Respondentene ble spurt om i hvilken grad de mente fondet oppfyller formålet om å beskytte naturmiljøet og kulturminner på øygruppen, og med de svar som er vist i tabell 5.13. Som det fremgår, var det 62,6 % som gav de høyeste verdiene (4 og 5).

Tabell 5.13 Fondets oppfyllelse av formålet om å bidra til å beskytte naturmiljø og kulturminner

	Næringsliv	Friv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/underliggende virksomheter	Annet	Sum
1	1	1	1	0	0	0	1	4 (4,0 %)
2	2	0	2	0	1	0	0	5 (5,1 %)
3	4	2	5	0	2	2	2	17 (17,2 %)
4	10	1	22	1	5	0	2	41 (41,4 %)
5	1	0	19	0	0	1	0	21 (21,2 %)
Vet ikke	0	1	7	0	2	1	0	11 (11,1 %)

I spørreundersøkelsen ble det også spurt i hvilken grad fondet har bidratt til at naturmiljøet og kulturminnene på Svalbard er blitt bedre ivaretatt sammenlignet med en situasjon der fondet ikke eksisterte, slik det er vist i tabell 5.14. Som det fremgår av tabellen var det 23,2 % som ikke kunne si noe om dette, men hele 60,6 % som gav de to høyeste verdiene (4 og 5) for at naturmiljøet og kulturminnene blir bedre ivaretatt enn om fondet ikke hadde eksistert.

Tabell 5.14 Sammenligning av om naturmiljø og kulturminner er bedre ivaretatt enn om fondet ikke eksisterte

	Næringsliv	Priv. forening og/eller organisasjon	Forskning og/eller undervisning	Forvaltningsorgan	Privat tiltak – enkeltpersoner	Lokalstyret m/underliggende virksomheter	Annet	Sum
1	1	0	0	0	0	0	1	2 (2,0 %)
2	0	0	2	0	0	0	0	2 (2,0 %)
3	5	1	6	0	0	0	0	12 (12,1 %)
4	8	2	12	1	5	2	3	33 (33,3 %)
5	3	0	20	0	2	1	1	27 (27,3 %)
Vet ikke	1	2	16	0	3	1	0	23 (23,2 %)

Men her må man være oppmerksom på den utvikling som har skjedd på Svalbard etter at fondet ble etablert og den styrking av Syllmannens miljøforvaltning som har funnet sted, og at den oppgitte forbedring ikke alene kan tilskrives fondet.

5.3 Vurderinger og anbefalinger

Svalbards miljøvernfond har hatt betydelige virkninger for forvaltningen av naturmiljø og kulturminner på Svalbard innenfor de temaer som er nevnt i Svalbardmiljølovens § 98, og særlig hva gjelder å fremskaffe kunnskap.

Fondet har særlig bidratt til å styrke kunnskapsnivået hos tilskuddsmottakere og for miljøforvaltningen på Svalbard. De mest konkrete virkningene har vært innen kulturminnevern, men det har også vært gjennomført en rekke konkrete lokale tiltak av betydning for miljøet.

Bredden i typen tiltak og av tilskuddsmottakere innebærer at et stort antall personer på Svalbard og andre steder har fått et forsterket forhold og engasjement til Svalbard og miljø- og kulturminneutfordringene der.

Men fondet har i begrenset grad bidratt til å oppfylle de to overordnede formål i svalbardmiljøloven og fondets egne vedtekter:

- *oppretholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.*
- *bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping*

I intervjuer fremkommet at de fleste finner det vanskelig å se sammenhengen mellom fondets virksomhet og disse formålene og hvorvidt fondets virksomhet bidrar til å oppnå disse to formål

Det anbefales at dersom fondet ønsker å tydeliggjøre og målrette sin virksomhet mot sine to overordnede målsetningene, må definisjonen av begrepene i de to målformuleringer klargjøres, samt at man forklarer hvordan fondet i sin virksomhet og tildeling av tilskudd søker å bidra til oppnåelsen av disse formålene

Fondets vedtekter sier at:

Fondet skal arbeide for å initiere og stimulere gode prosjekter og tiltak som har til formål å ivareta de høye miljømålene som er satt for Svalbard.

For å imøtekomme dette har fondet fulgt en meget åpen strategi med en svært bred definisjon av typer tiltak som kan få støtte, svært åpen definisjon av målgruppen, og med en årlig definisjon av prioriteringer som er så åpen at de fleste søknader faller innenfor disse. Prioriteringene er ikke rangert og fungerer ikke som operasjonelle kriterier for beslutninger. Det er rimelig å anta at en slik fleksibel og åpen strategi har bidratt til det brede tilfang av søknader og fondets generelle høye legitimitet.

Samtidig er det klart at en slik åpen strategi gjør at fondet kan fremstå som lite proaktivt i forhold til svalbardmiljølovens overordnede formål og de utfordringer man står overfor når det gjelder å:

å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.

Det anbefales at fondet vurderer behov og mulighet for å utarbeide et overordnet strategidokument for fondet og dets virksomhet og i den forbindelse vurderer følgende spørsmål:

- e) Bør fondet være mer proaktiv i å initiere og stimulere til gode prosjekter enn kun å gjøre dette hovedsakelig i de halvårlige utlysningene og uten noen nærmere prioritering?
- f) Bør fondet være mer opptatt av meisle ut de viktigste miljøutfordringer og målrette sin virksomhet mot noen færre temaer og ikke operere like bredt?
- g) Bør fondet presisere sin virksomhet for et færre antall temaer som for eksempel i) naturmiljø, ii) kulturminner, og iii) lokale miljøtiltak?
- h) Bør fondet være tydeligere på hva slags type kunnskap man søker å initiere og hva slags type konkrete tiltak man ønsker å støtte?

Foto: Landscape covered by snow beside water. Svalbard. Hentet fra www.unsplash.com.

Vedlegg 1: Kravspesifikasjon

Bakgrunn for oppdraget

Svalbards miljøvernfond er hjemlet i svalbardmiljøloven, og det er utarbeidet to forskrifter for fondet; Forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond og Forskrift om miljøavgift for tilreisende til Svalbard.

Fondet skal nyttes til beste for miljøet på Svalbard ved å bidra til at det settes i verk tiltak for å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven § 98 og fondets vedtekter. Fondets midler skal bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping. Fondet skal arbeide for å initiere og stimulere gode prosjekter og tiltak som har til formål å ivareta de høye miljømål som er satt for Svalbard.

Fondets midler kan bare brukes til tiltak på Svalbard som har til formål å beskytte miljøet. Det kan ifølge svalbardmiljøloven § 98 brukes til:

- a) Undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet
- b) Gjenoppretting av miljøtilstanden
- c) Tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner så langt dette ikke kan ventes dekket av den ansvarlige
- d) Informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak

KLD sender årlig ut et tildelingsbrev med nasjonale mål, prioriteringer, styringsparametere og oppdrag.

Fondet rundet 10 år i 2017, og KLD ønsker nå en evaluering av måloppnåelsen til Svalbards miljøvernfond.

Mål med evalueringen

Målet med evalueringen er å vurdere i hvilken grad fondet oppfyller formålet om å bidra til å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven og bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping.

Problemstillinger

Dette oppdraget går IKKE ut på å evaluere lovverk og forskrift rundt fondet, men skal se på måloppnåelse, utvalgelse av prosjekter og prioritering, opp mot svalbardmiljøloven, forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond samt de årlige prioriteringene fra Klima- og miljødepartementet.

Tema som bør belyses i evalueringen er:

Effekter og måloppnåelse

Hvilke effekter har tilskuddene fra Svalbards miljøvernfond gitt til nå?

- I hvilken grad har fondet ført til at naturmiljøet og kulturminnene på Svalbard har blitt bedre ivaretatt sammenlignet med en situasjon der fondet ikke hadde eksistert?
- I hvilken grad har fondet bidratt til å tette kunnskapshull som har betydning for forvaltningen?
- Hvilke effekter kan tilskrives de aktiviteter som fondet har gitt opphav til?
 - I hvilken grad kan disse effektene sies å oppfylle målene for tilskuddsordningen?

Det må derfor gjøres en analyse av hvilke effekter tilskuddsordningen har hatt de siste 10 årene.

Valg av prioriteringer og styringsparametere

- Er det riktige prioriteringer som blir gitt i tildelingsbrevene?
- Hvordan har prioriteringene endret seg gjennom fondets levetid.
- Kunne måloppnåelsen vært større med andre prioriteringer?
- Hvilke andre prioriteringer burde vurderes?

Tildeling og anvendelse av tilskuddene

I hvilken grad blir midlene faktisk tildelt til de "riktige og viktige" prosjektene i forhold til formålet med ordningen?

- Får fondet de «riktige og viktige» søknadene?
- Når tilskuddene de riktige brukerne/tilskuddsmottakere (korrekt målgruppe)?
- Blir tilskuddene tildelt i samsvar med gjeldende intensjoner og tildelingskriterier?
- Korrelerer prosjekter som får tildelt midler med Miljøforvaltningens kunnskapsbehov på Svalbard?
- Anvender tilskuddsmottaker midlene slik de er ment og i samsvar med formålet?

Evalueringen av tilskuddsforvaltningen vil derfor innebære en kartlegging av hvilke aktiviteter/prosjekter som får midler fra fondet, samt en analyse av hvordan disse aktivitetene/prosjektene bidrar til formålet.

Evalueringen bør inneholde forslag til konkrete tiltak som bør gjennomføres for å bedre tilskuddsforvaltningen.

Kjennskap til tilskuddsordningen

Er tilskuddsordningen tilstrekkelig godt kjent?

- Er målgruppen godt nok definert?
- Er tildelingskriteriene klare nok?
- Gis det god nok informasjon til søker/tilskuddsmottaker hva som kreves av egeninnsats, tillatelser osv.?

Evalueringen bør inneholde en oversikt over nye aktuelle målgrupper, forslag til informasjonstiltak ol.

Vi oppfordrer tilbyder til å supplere med egne problemstillinger i tilbudet.

Datakilder

Tilbyder må innhente egne data i form av f.eks. intervjuer mv. Tilbyder må videre benytte andre tilgjengelige data, fra offentlige registre, arkivmateriale og databaser, nasjonale føringer og politiske dokumenter mv. Oppdragsgiver ønsker at det fremgår av tilbudet hvilke datakilder og informanter oppdragstaker ønsker å benytte.

Oppdragstaker får tilgang på:

- Alle søknader som har kommet inn
- Oversikt over alle tilsagn som er gitt
- Oversikt over gjennomførte prosjekter med sluttrapporter
- Status på alle pågående prosjekter
- Oversikt over alle trukkede prosjekter og tilbakekalte midler
- Styrets egnevaluering fra 2012
- Kontaktinfo til tidligere og nåværende styremedlemmer og sekretærer
- Jubileumsskrifter og årsrapporter

Gjennomføring

Det forutsettes at konsulentene legger opp til et tett samarbeid med Miljøvernfondets sekretær og representanter fra styret i prosjektgjennomføringen med minst to arbeidsverksteder. Det første benyttes til konsolidering av problemstillinger, overlevering av relevante data mv. Det andre arbeidsverkstedet står til fri bruk for konsulentene. I tillegg ønsker Miljøvernfondet at det andre arbeidsverkstedet benyttes til å informere om konsulentenes fremgangsmåte som grunnlag for lesing/bruk av den ferdige rapporten.

Det skal legges ved en detaljert gjennomførings- og aktivitetsplan hvor det tydelig går frem hvordan konsulentene planlegger gjennomføringen av oppdraget, og hvordan Miljøvernfondet involveres.

Leveranse

Det er avgjørende at prosjektet munner ut i et konkret og tydelig forslag til endelig opplegg som skal benyttes i en revidering av arbeidet med fondet i prosess og forvaltning.

Frist for leveranse er i utgangspunktet satt til 1. november i 2018.

Miljøvernfondet ønsker et utkast av rapporten til gjennomsyn og kommentering. Miljøvernfondet ønsker anledning til å kommentere før endelig versjon leveres.

Prosjektet skal leveres som rapport med et sammendrag på engelsk, og med en tilhørende presentasjon i PowerPoint (eller tilsvarende). Konsulentene må stille seg til rådighet for minimum to presentasjoner som Miljøvernfondet bestemmer.

Rapporten skal være på norsk og leveres digitalt.

Vedlegg 2: Dokumenter som er konsultert

- Lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven)
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-79>
- Forskrift om miljøavgift for tilreisende til Svalbard
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-22-1532>
- Vedtekter for Svalbards miljøvernfond
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/vedtekter-for-svalbards-miljoevernfond-/id472232/>
- Forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-04-30-599>
- Meld. St. 32 (2015-2016) Svalbard
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-32-20152016/id2499962/>
- Miljøforvaltninga på Svalbard – Instruks for arbeidsdelinga mellom Klima- og miljødepartementet sine ytre etatar, Sysselmannen og Longyearbyen lokalstyre. Delegering av myndigheit etter svalbardmiljølova med forskrifter.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/instruks-arbeidsdelinga-mellom-kld-ytre-etatar-sysselmannen-longyearbyen-lokalstyre-svalbardmiljolova/id2580314/>
- Tildelingsbrev for Svalbards miljøvernfond, 2008 – 2018
<https://www.sysselmannen.no/Svalbards-miljoevernfond/Tidligere-tildelinger/>
- Instruks for virksomhets- og økonomistyring i Svalbards miljøvernfond, 2013 – 2018
<https://www.sysselmannen.no/Svalbards-miljoevernfond/Viktige-dokumenter-/>
- Årsmeldinger, 2007 – 2017
<https://www.sysselmannen.no/Svalbards-miljoevernfond/Toppmeny/Arsmeldinger/>
- Sluttrapporter for prosjekter med tilsagn fra og med 2014, jf. vedlegg 5
<https://www.sysselmannen.no/Svalbards-miljoevernfond/Resultat---Rapporter/>
- Sakspapirer styremøte, våren 2018

Vedlegg 3: Miljøvernfondets formål og retningslinjer

Svalbardmiljøloven § 1:

Denne lov har til formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.

Svalbardmiljøloven § 98:

Fondets midler kan bare brukes til tiltak på Svalbard som har til formål å beskytte miljøet. Det kan brukes til

- a) undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet*
- b) gjenoppretting av miljøtilstanden,*
- c) tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner så langt dette ikke kan ventes dekket av den ansvarlige,*
- d) informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak.*

Forskrift om miljøavgift for tilreisende til Svalbard

Reisende til Svalbard skal betale en miljøavgift. Formålet med avgiften er at miljøpåvirker skal bidra til at det blir satt i verk skjøtselstiltak, forbyggende tiltak, informasjonstiltak og lignende for å ivareta Svalbards særegne villmarksnatur og kulturminner. Avgiften går inn i Svalbards miljøvernfond.

Vedtekter for Svalbards miljøvernfond

Fondet skal nyttes til beste for miljøet på Svalbard ved å bidra til at det settes i verk tiltak for å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven § 98 og fondets vedtekter. Fondets midler skal bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap, og verdiskaping. Fondet skal arbeide for å initiere og stimulere gode prosjekter og tiltak som har til formål å ivareta de høye miljømål som er satt for Svalbard.

Forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond

Fondet skal nyttes til beste for miljøet på Svalbard ved å bidra til at det settes i verk tiltak for å beskytte naturmiljø og kulturminner på øygruppen i samsvar med svalbardmiljøloven § 98 og fondets vedtekter.

Fondets midler skal bidra til å sikre at Svalbards særpregede villmarksnatur bevares som grunnlag for opplevelse, kunnskap og verdiskaping.

Fondet skal arbeide for å initiere og stimulere gode prosjekter og tiltak som har til formål å ivareta de høye miljømålene som er satt for Svalbard.

Vedlegg 4: Gjennomførte intervjuer

Kontaktperson	Rolle	Organisasjon	Intervju
Morten Ruud	Styreleder	Svalbards miljøvernfond	19.03 og 31.07
Kit Kovacs	Seksjonsleder biodiversitet	Norsk Polarinstitutt	11.04
Ronny Brunvoll	Reiselivssjef	Visit Svalbard	12.04
Hege Walør Fagertun	Administrasjonssjef	Longyearbyen lokalstyre	17.04
Sveinung Lystrup Thesen	Eiendomssjef	Store Norske Spitsbergen Kulkompani	18.04
Anna Vader	Associate Professor	UNIS	18.04
Morten Ruud Anne-Line Pedersen Anna Lena Ekeblad Rune Bergstrøm Stefan Norris Siri Hoem Heidi Eriksen	Styreleder Nestleder Styremedlem Styremedlem Styremedlem Vara Rådgiver/sekretær	Svalbards miljøvernfond	18.04
Hilde Kristin Røsvik	Redaktør / daglig leder	Svalbardposten	19.04
Tora Hultgren	Direktør	Svalbard museum	19.04
Frigg Jørgensen	Direktør	AECO	19.04
Kjerstin Askholt Morten Wedege	Sysselmann Miljøvernsjef	Sysselmannens miljøvernavdeling	20.04
Jan-Petter Hüberth-Hansen	Seniorrådgiver	Miljødirektoratet	24.09
Kristin Heggelund Aud Ingvild Slettemoen	Seniorrådgiver Seniorrådgiver	Klima- miljødepartementet	25.09
Siri Hagen	Seniorrådgiver	Riksantikvaren	27.09

Vedlegg 5: Ferdigstilte prosjekter med sluttrapport

P-nr	Søknadsnavn	Budsjett
01 Kartleggings- og overvåkingstiltak		
14/101	Marin mikroplastikk i sedimenter på Svalbard	400 000
14/108	Kartlegging av Ringhornaldalen	300 000
14/109	Klimaeffekter på svalbardreinens kalvingstidspunkt	300 000
14/143	Adventfjorden - modellsystem for klimaendring	480 000
14/96	Fremtidig avfallshåndtering i Longyearbyen	225 000
15/09	Energieffektivisering ved Svåsat	100 000
15/12	Effekter av snøscooterferdsel på Svalbardreinen	150 000
15/28	Effekt av klimaendring på planteproduksjon	150 000
15/42	Sårbarhetsanalyse Isfjorden	327 000
15/45	Laksefiske i Isfjorden, Svalbard, 2015	150 000
15/79	Nye flammehemmere i plankton -FlammePlank	400 000
16/08	Mikroplastikk i kystnære områder på Svalbard	450 000
17/72	Isbjørn hi-data Kongsøya 1978-79	50 000
02 Skjøtsel og vedlikehold		
14/119	Pelefundamenter og klimaendringer	300 000
15/97	Bevaring av Gamle Sykehuset	180 000
16/108	Fornybar energi på fangststasjon	100 000
03 Gjenoppbygging av miljøtilstanden		
14/103	Sources tracing and impact of PFASs at Svalbard	200 000
14/90	El bil i Arktis	40 000
16/20	Dyrevern og søppeltokt	70 000
16/96	Anskaffelse av komprimator for avfall	200 000
04 Undersøkelser av hva som forårsaker endringer i miljøet		
14/140	Geoecological analysis in coal mining settlements	69 000
15/128	Effect of geese and temperature on Svalbard tundra	308 000
15/133	Environmental monitoring of the coastal waters of	200 000
15/44	Polar cyanobacteria and their toxins: are we safe?	100 000
16/01	Hvor skjer klima- og vegetasjonsendringer raskest?	150 000
05 Tilretteleggingstiltak		
14/104	Hundesport for barn, ungdom og voksne på Svalbard	50 000
14/98	Fornybar kraft på fjelltoppanlegg	100 000
15/10	Solcelleanlegg til referansestasjon	60 000
15/117	Tilskudd til ny tråkkemaskin	1 000 000
15/125	Aktiv i friluft	65 000
15/35	Ærfuglkoloni hundegårdene	80 000
15/81	Miljøstasjon til Isfjord Radio	50 000
15/83	Etablering solcelleanlegg - Svalbard lufthavn	50 000
16/59	Etablering av solkraft-ladestasjoner for el-biler	230 000
16/60	AECOs Stedsspesifikke retningslinjer	295 000
16/98	Sykkelverksted Sjøskrenten	10 000
17/123	Forprosjekt mulighetsstudie tilrettelegging	240 000
17/49	Skisse til kyststi	100 000
17/62	Arktiske naturopplevelser for barn og familier	88 000
06 Kulturminnetiltak		
14/116	Taubanesentralen: tilgjengeliggjøring, vedlikehold	365 000
14/129	Tiltak på freda bygninger – Jernlageret	200 000
15/126	Restaurering av lokomotivet i Ny-Ålesund	1 407 500
15/73	Pomor archaeology on Edgeoya	75 000
16/28	Den russiske overvintringsfangsten del 3	497 000
17/12	Registrering av gjenstander Ny-Ålesund museum	200 000

07 Informasjons- og opplæringstiltak		
14/75	Poster over Svalbard fugler	19 000
14/76	Camp Svalbard Vinter 2015	50 000
14/86	Longyearbyen som "Grønn havn" (green port)	200 000
14/91	Oppgradere skilt og plakater i Longyearbyen	46 000
15/16	Turisme- og miljøkonferanse på Svalbard	68 250
15/17	AECO Wildlife guidelines	160 000
15/21	Søppeltokt og vern av dyreliv	65 000
15/23	Svalbards historie, T.B.Arlov. Russisk utgivelse	200 000
15/24	Svalkast – en podkast natur og klima på Svalbard	
15/30	Camp Svalbard	190 000
15/46	Longyearbykonferansen for energiøkonomisering	50 000
15/85	Symposium for et bærekraftig reiseliv.	50 000
15/90	Virtual Tour. Longyearbyen and ice caves	30 000
16/102	Svalbardkurs som en del av Nortind kvalifiseringen	83 000
16/22	Søppelplasten og havhesten	100 000
16/24	Oppgradering av skilt i Ny-Ålesund	50 000
16/91	Miljøvennlig energiforsyning i Longyearbyen	200 000
08 Fiske og vilttiltak		
15/110	Slaktevekt - jegerdata gir ny kunnskap	60 000